

Eeva-Maija Savola

Tilinpäätösanalyysi

Case Jäteyhtiö Oy

Opinnäytetyö

Kevät 2011

Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemusalan yksikkö

Liiketalouden koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemusalan yksikkö

Koulutusohjelma: Liiketalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Laskentatoimi

Tekijä: Eeva-Maija Savola

Työn nimi: Tilinpäätösanalyysi, Case Jäteyhtiö Oy

Ohjaaja: Juhani Palomäki

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 60

Liitteiden lukumäärä: 1

Jäteyhtiö Oy on kuntien omistama yhtiö, joka on perustettu hoitamaan kuntien puolesta jätelain mukaiset tehtävät. Yhtiölle kuuluu huolehtia asumisessa ja vastaavassa toiminnassa syntyvien jätteiden keräily ja käsittely. Kuntien omistamalla yhtiöllä tulostavoitteena on kattaa liiketoiminnassa syntyvät menot ja varautua tarvittaviin investointeihin sekä jäte- ja ympäristönsuojelulain vaatimuksiin.

Opinnäytetyössä laadittiin Jäteyhtiö Oy:n tilinpäätösanalyysi, jonka tarkoituksena oli selvittää yhtiön toiminnan laajuutta, kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja tehokkuutta. Aineistona käytettiin Jäteyhtiö Oy:n vuosien 2005 – 2009 virallisia tilinpäätöksiä. Tutkimusote oli kuvaileva.

Teoriaosuudessa tilinpäätösanalyysin viitekehyksenä käytiin läpi tilinpäätöksen rakenne ja tilinpäätösanalyysin laatimisen vaiheet. Tunnuslukuanalyysissä tarkasteltiin erityisesti case yhtiön tilinpäätösanalyysissä laskettuja tunnuslukuja.

Tilinpäätösanalyysi pohjautuu viralliseen tilinpäätökseen. Tilinpäätösanalyysissä kuvataan yrityksen tilinpäätöksen mukaista todellista taloudellista tilannetta ja saadaan tietoa yrityksen talouden kehittymisestä ja asemasta verrattuna muihin yrityksiin.

Jäteyhtiö Oy:stä laadittu tilinpäätösanalyysi oli sen ensimmäinen. Analyysin perusteella voidaan todeta, että yhtiön liikevaihto kasvoi merkittävästi tarkastellun viisivuotiskauden aikana. Liikevaihdon kasvamisen myötä myös yhtiön kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius paranivat. Jäteyhtiö Oy:n toiminta on pitkälle vakiintunutta ja suuria investointeja ei ole viime vuosien aikana tehty. Yhtiön on varauduttava kuitenkin hyvissä ajoin tuleviin muutoksiin kuten jätealueiden poistamiseen käytöstä ja jätteiden kuljetukseen uudelle polttolaitokselle. Toiminnan muutos asettaa uusia haasteita niin yhtiön toiminnalle että talouden hoitamiselle.

Avainsanat: tilinpäätös, tilinpäätösanalyysi, tunnusluku, yhtiö, kunta, jäte

Thesis abstract

Faculty: Business School

Degree programme: Business Management

Specialisation: Accounting

Author/s: Eeva-Maija Savola

Title of thesis: Analysis of the financial statement Case Waste Company Ltd

Supervisor(s): Juhani Palomäki

Year: 2011 Number of pages: 60 Number of appendices: 1

Waste Company Ltd. is a municipal-owned company. The company is responsible for waste collection and disposal from households and related activities. The profit goal of the municipal-owned company is to cover business costs and prepare for necessary investments and statutory environmental and waste requirements.

The purpose of this study was to identify the financial situation of Waste Company Ltd. by using the financial statement analysis. The purpose was to examine the financial statements of the company during five years, i.e. 2005 – 2009.

As the theoretical framework of the study, the structure of the financial statement and the stages of the financial statement analysis are dealt with using professional literature. The ratio analysis was focused on the ratios used in the financial statement analysis of the case company.

This financial analysis of Waste Company Ltd was made for the first time ever. As a result of the study, the turnover of Waste Company Ltd increased significantly during the five-year period. At the same time, the company's profitability, solvency and liquidity improved. The operations of Waste Company Ltd operations are highly consistent, and substantial investment has not been made in recent years. However, there will be new challenges in the future and the company must be prepared for them in advance.

Keywords: financial statement, financial analysis, company, municipality, waste, ratio

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	8
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja aiheen rajausta.....	9
1.2 Opinnäytetyön rakenne	9
2 TILINPÄÄTÖS	10
2.1 Tilinpäätöksen sisältö.....	11
2.1.1 Tuloslaskelma	11
2.1.2 Tase.....	12
2.1.3 Rahoituslaskelma.....	14
2.1.4 Liitetiedot.....	15
2.1.5 Toimintakertomus	15
2.1.6 Muut tilinpäätökseen liittyvät asiakirjat	16
2.2 Tilinpäätöksen hyväksyminen ja julkistaminen.....	17
2.3 IFRS.....	17
3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI	19
3.1 Tilinpäätösanalyysit.....	19
3.1.1 Tilinpäätösanalyysin käyttäjät	21
3.2 Tilinpäätösanalyysin vaiheet	23
3.3 Tilinpäätöksen oikaisut.....	24
3.3.1 Tuloslaskelman oikaisu	25
3.3.2 Taseen oikaisu.....	27
3.4 Tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysi.....	29
3.4.1 Kannattavuuden tunnusluvut.....	30
3.4.2 Vakavaraisuuden tunnusluvut	33
3.4.3 Maksuvalmiuden tunnusluvut.....	35
3.4.4 Kiertoaika - ja tehokkuutta mittaavat tunnusluvut.....	37
3.4.5 Jäteyrityksen toimintaa ja laajuutta kuvaavia tunnuslukuja	38

4	TILINPÄÄTÖSANALYYSI JÄTEYHTIÖ OY	40
4.1	Tilinpäätösten oikaisut vuosina 2005 - 2009	40
4.2	Jäteyhtiön toiminnan laajuus	42
4.3	Kannattavuus	45
4.3.1	Liiketulos- ja Nettotulosprosentti	45
4.3.2	Pääomaan tuotto	46
4.4	Vakavaraisuus	48
4.5	Maksuvalmius ja rahoituksen riittävyys	51
4.6	Tehokkuus	52
4.7	Johtopäätökset	54
5	YHTEENVETO	58
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	1

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto vuosina 2005 – 2009	43
Kuvio 2. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto ja jätevero vuosina 2005 – 2009.....	43
Kuvio 3. Jäteyhtiö Oy:n poistojen ja pakollisten varausten osuus liikevaihdosta ..	44
Kuvio 4. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto /taseen loppusumma vuosina 2005 – 2009	45
Kuvio 5. Jäteyhtiö Oy:n liiketulos- ja nettotulosprosentti vuosina 2005 – 2009	46
Kuvio 6. Jäteyhtiö Oy:n pääoman tuotto prosentit vuosina 2005 – 2009	47
Kuvio 7. Jäteyhtiö Oy:n omavaraisuusaste vuosina 2005 – 2009.....	48
Kuvio 8. Jäteyhtiö Oy:n suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2005 – 2009	49
Kuvio 9. Jäteyhtiö Oy:n nettovelkaantuneisuusaste vuosina 2005 – 2009.....	50
Kuvio 10. Jäteyhtiö Oy:n korkojen hoitokate vuosina 2005 – 2009.....	50
Kuvio 11. Jäteyhtiö Oy:n Quick ratio – tunnusluvun arvo vuosina 2005 – 2009....	51
Kuvio 12. Jäteyhtiö Oy:n nettokäyttöpääomaprocentti vuosina 2005 – 2009.....	52
Kuvio 13. Jäteyhtiö Oy:n myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajat vuosina 2005 – 2009.....	53
Kuvio 14. Jäteyhtiön suhteellinen tehokkuus vuosina 2005 – 2009	53

Taulukko 1. Kululajikohtainen ja toimintokohtainen tuloslaskelma	12
Taulukko 2. Jäteyhtiö Oy:n kannattavuuden tunnusluvut vuosina 2005 – 2009....	45
Taulukko 3. Jäteyhtiö Oy:n vakavaraisuuden tunnusluvut vuosina 2005 – 2009 ..	48

1 JOHDANTO

Kirjanpitolain (L1336/1997) mukaisesti jokainen liike- ja ammattitoimintaa harjoittava yritys on kirjanpitovelvollinen ja tilikauden päätteeksi on laadittava tilinpäätös. Tilinpäätös on yrityksen tärkeä raportti, joka kertoo yrityksen talouden kehittymisestä ja tilinpäätösajankohdan taloudellisesta tilanteesta (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2006, 14).

Tilinpäätös on erityisen mielenkiintoinen analysoinnin kohde, koska se on ainoa julkinen ja laaja selvitys yksityisen yrityksen taloudesta. Lainsäädäntö antaa tilinpäätökselle pitkälle standardoidun sekä ulkoisen että sisällöllisen muodon (Leppiniemi & Leppiniemi 1997, 17). Tämä määrämuotoisuus puolestaan antaa mahdollisuuden esittää erilaisia yleisiä tilinpäätöksen tulkintaperiaatteita sekä kehittää erilaisia tekniikoita tilinpäätöksen tulkitsemiseksi ja se takaa laajat hyväksikäyttömahdollisuudet.

Tilinpäätösanalyysillä tarkoitetaan mm ”kaikkea sitä systemaattista tutkimustoimintaa, jolla pyritään tilinpäätösinformaation ja siihen liittyvien muiden tietojen perusteella tuottamaan yrityksen toiminnasta kiinnostuneen päätöksentekoa varten kokonaisvaltainen kuva yrityksen taloudesta ja sen osatekijöistä sekä niihin vaikuttaneista taustatekijöistä” (Kinnunen, Leppiniemi, Martikainen & Virtanen 2000, 95). Tilinpäätösanalyysin avulla voidaan arvioida yrityksen taloudellisen tilanteen kehittymistä sekä asemaa verrattuna jonkun muun saman toimialan yrityksen lukuihin tai toimialan keskimääräisiin lukuihin (Niskanen & Niskanen 2003, 8).

Yritys tarvitsee ensisijaisesti itse tilinpäätöstietoja ja sen pohjalta laaditun tilinpäätösanalyysin tuloksia päätöstensä pohjaksi. Lisäksi yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta asemasta ovat kiinnostuneet monet ulkopuoliset sidosryhmät kuten esimerkiksi osakkeiden omistajat, luotonantajat, kilpailijat, tavarantoimittajat tai henkilökunta. Sidosryhmillä on erilaiset intressit yritykseen nähden: verottaja haluaa tietää verotuksen pohjaksi saavutetun voiton, osakkeenomistaja arvostaa yrityksen kasvua ja kannattavuutta ja puolestaan pitkäaikainen lainanantaja yrityksen vakavaraisuutta. (Kallunki & Kytönen 2007, 17–19.)

Tilinpäätösanalyysin tekeminen ja ymmärtäminen vaatii ammattitaitoa ja asiaan perehtymistä. Yritykset eivät useinkaan itse laske tunnuslukuja ja tee tilinpäätösanalyysijä. Apuna ovat mm. kirjanpito palveluita tarjoavat tilitoimistot, jotka laskevat erillisten atk-ohjelmien avulla tilinpäätöksestä tunnuslukuja. Yritykset voivat ostaa myös tilinpäätösanalyysijä niitä tekeviltä ja myyviltä erityisiltä konsulttiyrityksiltä. Mm. Talouselämä – lehti laskee yritysten tunnuslukuja ja julkaisee vuosittain 500 suurimman yrityksen tunnusluvut yritysten tilinpäätösten tulkitsemisen selventämiseksi (Kallunki & Kytönen 2007, 25).

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja aiheen rajaus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä jätealan yrityksen Jäteyhtiö Oy:n toimintaan ja laatia yhtiötä koskeva tilinpäätösanalyysi vuosilta 2005 - 2009. Tilinpäätösanalyysin tarkoituksena on selvittää tunnuslukujen avulla yrityksen taloudellinen tilanne ja kehittyminen viiden kuluneen vuoden aikana selkeästi ymmärrettävässä muodossa. Tätä työtä voidaan käyttää hyväksi Jäteyhtiö Oy:n tulevien vuosien tilinpäätöksiä laadittaessa ja kehitettäessä.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Työn ensimmäisen kappale johdattelee opinnäytetyön aiheeseen, tarkoitukseen ja tavoitteisiin. Toisessa kappaleessa käydään läpi tilinpäätöstä ja siihen kuuluvia asiakirjoja. Kolmannessa kappaleessa selvitetään tilinpäätösanalyysin tekemiseen liittyvät vaiheet sekä opinnäytetyön tutkimusosassa käytettävien tunnuslukujen laskeminen. Neljännessä kappaleessa esitellään Jäteyhtiö Oy:n vuosien 2005 – 2009 oikaistusta tilinpäätöksistä laskettujen tunnuslukujen tulokset ja johtopäätökset. Viides luku sisältää työn yhteenvedon.

2 TILINPÄÄTÖS

Tilinpäätös on kirjanpitolain (L1336/1997) mukaan laadittu yhteenveto tilikauden aikana kirjanpitoon tehdyistä kirjauksista (Leppiniemi & Kykkänen 2009,17). Lisäksi tilinpäätös perustuu useisiin muihin lakeihin ja säädöksiin mm. osakeyhtiölaissa on säädöksiä tilinpäätöksestä. Viimeisin kirjanpitolain uudistus tuli voimaan vuonna 1997, jolloin laissa huomioitiin EU:n yhtiöoikeudellisten direktiivien normit. (Jorukka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 31.)

Kirjanpitolain mukaisesti tilikausi on 12 kuukautta. Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta tilikauden aikana. Tilinpäätöksen pohjana oleva kirjanpito on tehtävä hyvää kirjanpitotapaa noudattaen, mikä tarkoittaa, että on noudatettava lainsäädäntöä ja kirjanpidon yleisiä periaatteita, jotka kehittyvät ja muuttuvat tarpeen vaatiessa (Tomperi & Keskinen 2007, 7).

Tilinpäätösperiaatteet on lueteltu kirjanpitolain 3:3 §:ssä. Jatkuvuuden periaatteella tarkoitetaan, että yritys ei ole ainakaan toistaiseksi lopettamassa toimintaansa Johdonmukaisuuden periaate velvoittaa yritystä laatimaan tilinpäätöksen johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen. Sisältöpainotteisuus velvoittaa tilinpäätöksen laatimisessa kiinnittämään huomiota liiketapahtumien sisältöjen oikeellisuuteen eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon. Varovaisuuden periaate korostaa, että tilinpäätöksessä saa esittää vain tilikauden aikana toteutuneet voitot, joista on vähennetty poistot, arvonalentumiset ja että on otettu huomioon kaikki velkojen arvonalentumiset sekä ennakoitavat vastuut ja menetykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden päättymisen jälkeen. Tasejatkuvuus edellyttää, että tilinavaukset perustuvat edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen. Suoriteperusteisuudella edellytetään, että otetaan huomioon tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut riippumatta siitä, milloin ne maksetaan. Erillisarvostuksen periaate velvoittaa jokaisen hyödykkeen ja muiden tase-erien erillisarvostamista. (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 37–38.)

Tilinpäätöksestä voidaan päätellä monia asioita. Salmen (2006, 30) mukaan tilinpäätöksen informaatio rajoittuu kuitenkin rahaprosessiin ja on melko epäselväkin rahamääräinen peilikuva yrityksen reaaliprosessista. Tilinpäätöksestä tehdyt päätelyt voivat olla pitkälle meneviä, vaikka informaatiopohja, johon päätelyt pohjautuvat, on kapea. Tilinpäätösten lukemisessa ja tulkitsemisessä paino tulisi olla enemmän tietämisessä kuin luulemisessa. Yrityksen tilinpäätöksen oikean tulkitsemisen pohjana on yrityksen toiminnan laajempi tunteminen.

2.1 Tilinpäätöksen sisältö

Kirjanpitolain (L1336/1997) mukaisesti tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetiedot, tilinkertomuksen ja toimintakertomuksen (Salmi 2006, 27). Päättäneen tilikauden lisäksi tulee esittää vastaavat tiedot myös viimeistä edelliseltä tilikaudelta vertailtavuuden vuoksi.

2.1.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on laskelma, jossa esitetään yrityksen edellisen tilikauden tulos, joka voi olla joko positiivinen eli on saatu voittoa tai negatiivinen eli yritys on tehnyt tappiota. Suomalaisen kirjanpitoavan mukaisesti tuloslaskelman pääperiaate on meno tulon kohdalle. Periaatteen mukaisesti tilikaudelle kohdistuvista tuloista (tuotot) vähennetään tilikauden menoina (kulut) vain ne menot, jotka on saatu tuottojen aikaansaamiseksi. (Jormakka ym. 2009, 33.)

Yrityksen tuloslaskelma voidaan laatia kirjanpitoasetuksen (A1339/1997) mukaisesti joko kululajikohtaisen tai toimintokohtaisen kaavan mukaan. Lisäksi ammatinharjoittajille, aatteellisille yhteisöille ja säätiöille sekä kiinteistöyhteisöille on annettu omat kaavat. Saksalaisperäisen kululajikohtainen kaavan käyttö on yrityksissä yleisempää kuin toimintokaavan käyttö (Salmi 2006, 46). Niskasen ja Niskasen (2003, 38) mukaan syynä tähän on mahdollisesti, että kululajikohtainen tuloslaskelma kertoo yksityiskohtaisemmin, miten yrityksen liikevoitto muodostuu verrattu-

na toimintokohtaiseen tuloslaskelmaan (Taulukko 1). Toinen syy on se, että Suomen lainsäädäntö mahdollisti pitkään vain kululajikohtaisen tuloslaskelman käytön.

Tuloslaskelman lähtökohta on liikevaihto. Yrityksen liikevaihtoon kuuluvat varsinaisesta toiminnasta saadut myyntitulot, joista on vähennetty alennukset, arvonalisävero ja muut myynnin määrään perustuvat verot (Niskanen & Niskanen 2003, 29). Kululajikohtaisessa kaavassa liikevaihdosta vähennettävät menot ryhmitellään kululajeittain ja tilikauden kulut vähennetään tuotoista kirjanpitoasetuksessa esitetyssä kululajien (esim. palkat, poistot, korot) mukaisessa järjestyksessä. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa kulut ryhmitellään toiminnoittain ja tuotoista vähennetään ensin hankinnan ja valmistuksen kulut, sitten myynnin ja markkinoinnin kulut ja viimeiseksi liiketoiminnon kulut (Niskanen & Niskanen 2003, 28). Näin saadaan liikevoitto. Liikevoiton alapuolella esitetään, miten tulos jakaantuu velk-rahoittajien, veronsaajan ja omistajien kesken (Kinnusen ym. 2002, 45).

Taulukko 1. Kululajikohtainen ja toimintokohtainen tuloslaskelma
(Niskanen & Niskanen 2003, 38)

KULULAJIKOHTAINEN TULOSLASKELMA	TOIMINTOKOHTAINEN TULOSLASKELMA
Liikevaihto	Liikevaihto
Liiketoiminnan tuotot	Hankinnan ja valmistuksen kulut
Materiaali ja palvelut	Bruttokate
Henkilöstökulut	Myynnin ja markkinoinnin kulut
Poistot ja arvonalentumiset	Hallinnon kulut
Liiketoiminnan muut kulut	Liiketoiminnan muut tuotot
	Liiketoiminnan muut kulut
Liikevoitto	Liikevoitto

2.1.2 Tase

Tase on tilinpäätöksen asiakirja, jossa esitetään yrityksen taloudellinen asema tilinpäätöspäivänä. Tilinpäätösasetuksen (A1339/1997) mukaisesti käytössä on kaksi tasekaavaa eli normaali tai lyhennetty tasekaava. Lyhennettyä tasekaavaa voivat käyttää pienet yritykset, joilla kahdella edellisellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi kirjanpitolain 3 luvussa 9 §:ssä esitetyistä rajoista:

- liikevaihto 7 300 000 euroa
- taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä

Taselaskelma sisältää vastaavaa – puolen ja vastattavaa – puolen, joiden loppusummien tulee olla yhtä suuret. Vastaavaa – puolella esitetään yrityksen varat ja omaisuus, jotka jaetaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyvien vastaavien on tarkoitettu tuottavan tuloa yritykselle useina tilikausina. Vaihtuvien vastaavien odotetaan tuovan tuloa yhtenä tilikautena. Vastattavaa – puoli kertoo yrityksen rahoitusrakenteen. (Viitala & Jylhä 2008, 313–315; Salmi 2006, 59.)

Vastaavaa – puolen pysyvät vastaavat jaetaan edelleen aineettomiin, aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituksiin. Aineettomat hyödykkeet ovat mm. menoja, jotka liittyvät yrityksen kehittämiseen tai uudistamiseen. Esimerkkinä aineettomista hyödykkeistä ovat atk-ohjelmat, lisenssit tai yrityksen liikearvo. Aineellisia hyödykkeitä ovat puolestaan esim. maa- ja vesialueet, koneet ja kalusto, rakennukset. Sijoitukset ovat yrityksen pitkäaikaisia sijoituksia esim. osakkeita ja pitkäaikaisia myyntisaamisia. (Viitala & Jylhä 2008, 315; Salmi 2006, 59–65.)

Vaihtuvat vastaavat sisältävät vastaavaa–puolella yrityksen vaihto-omaisuuden, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihto-omaisuudella tarkoitetaan asiakkaille myytäväksi tarkoitettuja tavaroita tai raaka-aineita. Saamiset ovat myyntisaamisia, lainasaamisia ja siirtosaamisia. Rahoituspaperit ovat lyhytaikaisia sijoituksia. Rahat ja pankkisaamiset tarkoittavat puolestaan yrityksen käteisluonteista maksuvalmiutta eli yrityksen kassassa tai pankkitileillä olevia varoja. (Viitala & Jylhä 2008, 315, Salmi 2006, 65–67.)

Taseen vastattavaa–puoli kertoo, miten yrityksen omaisuus on rahoitettu. Vastattavaa puolella erotetaan oma ja vieras pääoma. Oma pääoma on yrityksen pääomarakenteen kantava voima. Omassa pääomassa esitetään jopa kolmenlaisia eriä. Ensinnäkin oma pääoma sisältää omistajien yritykseen sijoittamat varat esim. osakeyhtiön osakepääoma. Toiseksi omaan pääomaan merkitään myös yrityksen käyttöön jätetyt tilikauden tai edellisen tilikauden voittovarot. Jos yritykseen on kertynyt tappioita, esitetään se omassa pääomassa miinusmerkkisenä. Omassa pää-

omassa voidaan esittää myös hallussapitovoittoja eli arvonusuja (arvonkorotusrahasto), jolloin kysymys on omaisuuden omistamisella tapahtuvasta varallisuuden kasvusta. Omaan pääomaan kuuluu myös tilinpäätössiirroista ja varauksista johtuvia eriä. (Viitala & Jylhä 2008, 315, Salmi 2006, 69–74.)

Vastattavaa – puolen vieras pääoma tarkoittaa yrityksen velkoja. Vieras pääoma on usein välttämätöntä yrityksen toiminnan kannalta, koska se laajentaa yrityksen rahoituksellisia mahdollisuuksia. Vieras pääoma jaetaan pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Jako määräytyy maksuajankohdan mukaan. Tasan vuoden ja sitä lyhemmän ajan kuluessa erääntyvät maksut ovat lyhytaikaista pääomaa ja kaikki muut velat ovat pitkäaikaista pääomaa. Vieras pääomaa koostuu mm. pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä saatavista lainoista sekä ostoveloista, saaduista ennakoista ja siirtoveloista. (Viitala & Jylhä 2008, 315, Salmi 2006, 75–76.)

2.1.3 Rahoituslaskelma

Tilinpäätös sisältää rahoituslaskelman. Siinä annetaan selvitys päättyneen tilikauden varojen hankinnasta eli miten yritykseen tuleva rahavirta on muodostunut ja mihin varoja on käytetty (Jormakka ym.2009, 33). Yrityksen rahavirrat jaetaan kolmeen eri ryhmään eli liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtoihin. Pienen yrityksen (KirjanpitoL 3:9) ei tarvitse sisällyttää tilinpäätökseen rahoituslaskelmaa.

Rahoituslaskelmaa voidaan hyödyntää seurattaessa yksittäistä yritystä ja myös verrattaessa yrityksiä keskenään (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 153–154). Koska yrityksen toimintaa kuvataan rahavirtoina, niin erilaiset taseeseen ja tuloslaskelmaan vaikuttavat arvostus – ja jaksotustekijät eliminoituvat rahoituslaskelmassa. Tilinpäätöksen lukijat voivat arvioida yrityksen taloudellista tilannetta, erityisesti rahoitusaseman ja rahoitusrakenteen muutoksia, rahoituslaskelman avulla.

Lainsäädäntö ei säätele juuri rahoituslaskelman sisältöä ja muotoa. Kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen rahoituslaskelman laatimiseksi. Yleisohje on annettu ensisijaisesti liiketoimintaa harjoittaville osakeyhtiöille ja osuuskunnille. Yrityk-

sen ei tarvitse noudattaa yleisohjetta, vaan kirjanpitolautakunnan mukaan kirjanpitovelvollinen yritys voi perustellusta syystä oikean ja riittävän kuvan niin vaatiessa poiketa yleisohjeen mukaan laadittavasta rahoituslaskelmasta. Rahoituslaskelman laatimisessa on noudatettava kuitenkin hyvää kirjanpitolapaa. (Kirjanpitolautakunta 1999,4.)

2.1.4 Liitetiedot

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta ja tätä varten kirjanpitovelvollisen tulee laatia liitetiedot (L1336/1997). Liitetiedot täydentävät siten taseessa, tuloslaskelmassa ja rahoituslaskelmassa annettuja tietoja. Kirjanpitoasetus (A1337/1197) määrittelee tarkemmin, mitä asioita liitetietoina tulee esittää (KPA 2:2 – 10). Liitetietojen antamisvelvollisuus riippuu myös yrityksen koosta ja yhtiömuodosta. (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 156–157.)

Pienet yritykset kuten yksityiset elinkeinonharjoittajat (KirjanpitoL 3:9), saavat esittää tilinpäätöksessä lyhennetyt liitetiedot. Näiden kirjanpitovelvollisten tarvitsee esittää liitetiedoissa vain annetut pantit ja velan vakuudeksi annetut vakuudet sekä vastuusitoumukset sekä valuuttamääräisten erien poikkeuksellinen kurssiperuste. (Ahti ym. 2000, 40 – 41.)

2.1.5 Toimintakertomus

Tilinpäätökseen liittyvä toimintakertomuksen laatimisvelvollisuus on vain pörssiyrityksillä ja suurilla kirjanpitovelvollisilla, joilla ylittyy päätyneellä ja sitä edeltävällä tilikaudella kirjanpitolain 3 luvun 9 § esitetyistä raja-arvoista vähintään kaksi (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 157 -158). Muutoin toimintakertomuksen laatiminen on vapaaehtoista. Sekä pakollisessa että vapaaehtoisesti laaditussa toimintakertomuksessa on annettava tiedot tilikaudella ja sen jälkeen tapahtuneista yrityksen toiminnan ja kehittymisen kannalta olennaisista asioista. Lisäksi on annettava ar-

vio tulevaisuuden kehitysnäkymistä. Kolmanneksi tulee antaa selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta.

Mikäli yritys on pakollinen laatimaan toimintakertomuksen, tulee siinä kirjanpitolain (L1336/1997) mukaan edellä esitettyjen tietojen lisäksi ilmoittaa mm. kattava ja tasapuolinen arvio yrityksen toimintaan liittyvistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, arvio liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista sekä arvio yrityksen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta. Lisäksi tulee esittää keskeisimmät tunnusluvut taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi, tunnusluvut ja tiedot henkilökunnasta ja ympäristötekijöistä sekä muista yrityksen liiketoiminnan kannalta merkityksellisistä seikoista. Tarvittaessa esitetään täydentäviä tietoja ja selvityksiä tilinpäätöksessä ilmoitetuista luvuista. (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 158.)

2.1.6 Muut tilinpäätökseen liittyvät asiakirjat

Tuloslaskelman, taseen, rahoitussuunnitelman, toimintakertomuksen ja liitetiedosten lisäksi tilinpäätöksen tulee sisältää tilintarkastajan kertomus, jos yrityksessä on suoritettava tilintarkastus. Kun yrityksen tilinpäätös julkistetaan, on myös lakisääteinen tilintarkastuskertomus julkistettava tilinpäätöksen mukana. (Kinnunen ym. 2000, 30.)

Tilintarkastus on pakollinen säätiöissä ja yhdistyksissä sekä niissä osakeyhtiöissä, kommandiittiyhtiöissä, avoimissa yhtiöissä ja osuuskunnissa, joissa vähintään kaksi seuraavaa ehtoa täytyvät: taseen loppusumma yli 100 000 euroa, liikevaihto yli 200 000 euroa, palveluksessa yli 3 henkilöä. Pienet yhtiöt ovat 1.7.2007 alkaen vapautettu tilintarkastuksesta. Pieninä yhtiöinä pidetään niitä, joilla enintään yksi edellä mainituista ehdoista ylittyy. Toiminimien ja yksityisliikkeiden ei tarvitse valita tilintarkastajaa. (Taloushallintoliitto 2009, [viitattu 9.3.2011].)

Tilinpäätökseen sisältyy myös yrityksen sisäisiä tilinpäätösasiakirjoja, joita ei tarvitse julkistaa. Tällaisia asiakirjoja ovat tase-erittelyt ja liite-erittelyt. Tase-erittelyssä luetellaan yksityiskohtaiset tiedot tilikauden päättyessä olevista pysyvästä vastaavista, vaihtuvista vastaavista, vieraasta pääomasta ja pakollisista varauk-

sista (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 46 – 47). Liitetietojen erittelyissä luetteloidaan kirjanpitovelvollisen vakuudet ja vastuusitoumukset (Kinnunen ym. 2000, 30–31). Kyseisten erittelyjen tarkoituksena on varmentaa kirjanpidon oikeellisuutta ja tarpeellisuutta.

2.2 Tilinpäätöksen hyväksyminen ja julkistaminen

Tilinpäätös ja toimintakertomus tulee laatia kirjanpitolain 3:6 § mukaan neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisen jälkeen. Yritys voi päättää myös lyhyemmästä määräajasta esim. osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen julkistaminen tapahtuu ilmoittamalla tilinpäätösasiakirjat Patentti- ja rekisterihallitukselle rekisteröitäväksi kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Lakiin perustuvan julkistamisen lisäksi yritys voi julkistaa tilinpäätöksensä omalla haluamallaan tavalla mm. laatimalla erillisen vuosikertomuksen, joka sisältää myös tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen. Tilinpäätös ja toimintakertomus voidaan julkaista myös lyhennetyssä muodossa, mutta tällöin on ilmoitettava, että julkaisu ei sisällä kaikkia kirjanpitolain mukaisia tietoja. (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 44–45.)

2.3 IFRS

IFRS (International Financial Reporting Standard) tarkoittaa kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan laadittua tilinpäätöstä. IFRS tilinpäätöksen laativat pörssiyritykset eli yhtiöt, jotka ovat laskeneet liikkeelle julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita esim. osakkeita. Yksityinen yritys voi laatia kansainvälisten standardien mukaisen tilinpäätöksen, jos yrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastaa tilintarkastuslain (L459/2007) mukainen tilintarkastaja. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 9.)

Kinnusen ym.(2006, 35) mukaan EU:ssa yritysten tilinpäätösten yhdenmukaisuus on tärkeä asia. Yritysten kansainvälistyminen sekä sijoittaminen ulkomaille ovat nykypäivää. Kansainvälisen tilinpäätösstandardien käyttöönotto parantaa yritysten

tilinpäätösten vertailtavuutta ja auttaa sijoittajia päätösten tekemisessä mm. valittaessa osakkeita tai joukkovelkakirjalainoja.

IFRS tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman, liitetiedot. Yritystutkimusneuvottelukunnan (2006, 4) mukaan erona suomalaisen tilinpäätökseen on se, että IFRS tilinpäätöksessä korostetaan enemmän yrityksen taloudellista asemaa. Yrityksen taseen velkojen ja varojen määrittäminen on tuloslaskelmaa tärkeämpi. Tuloslaskelman tehtävänä on antaa informaatiota siitä, kuinka sijoittajien varallisuus yrityksessä on tilikauden aikana muuttunut. IFRS tilinpäätöksen mukaisessa taseessa on myös enemmän eriä kuin suomalaisessa tilinpäätöksessä ja joitakin eriä arvostetaan käypiin arvoihin. Lisäksi esitetään tiettyjen taseerien hankintahintojen ja käypien arvojen realisoitumattomat erät (Pörssisäätiö, 2005, [viitattu 15.3.2011]).

Yritystutkimusneuvottelukunnan (2006, 4) mukaan IFRS:n peruseriaatteen ovat pitkälti samat kuin suomalaisen tai kansallisen tilinpäätöksen. Tärkeänä periaatteena on oikean kuvan antaminen yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi lähtökohtana on suoriteperuste, toiminnan jatkuvuuden periaate sekä sisältöpainotteisuuden periaate.

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Tilinpäätösanalyysi voidaan määritellä systemaattiseksi toiminnoksi, jonka tarkoituksena on antaa yrityksen tilinpäätöstietojen ja siihen liittyvien muiden tietojen avulla riittävän hyvä kuva yrityksen talouden tilasta ja kehityksestä (Ikäheimon, Lounasmeren ja Waldenin 2005, 110).

Yrityksen taloudellinen kokonaisuus muodostuu kasvusta, kannattavuudesta, rahoitusrakenteesta sekä rahavirran riittävydestä. Tilinpäätösanalyysissä näitä yrityksen talouden osatekijöiden mitataan laskemalla tunnuslukuja ja arvioidaan saatuja tuloksia tilinpäätösinformaation pohjalta (Niskanen & Niskanen 2003, 8). Tilinpäätösanalyysin avulla pystytään vertaamaan eri yritysten taloudellista tilaa tiettyinä samana hetkenä ja yksittäisten yritysten tai yritysjoukon taloudellisen tilan kehittymistä eri ajanjaksoina (Kallunki & Kytönen 2007, 14).

Salmen (2006,124) mukaan tilinpäätösanalyysin tarkoituksena on helpottaa tärkeiden kysymysten tekemistä, joihin puolestaan mm. yritysjohton tulisi löytää oikeita vastauksia. Tilinpäätöksestä laskettuja tunnuslukuja voidaan tulkita useammalta eri näkökannalta. Tulkinnan lähtökohtana voi olla niiden absoluuttinen arvo, suunta ja suunnan muutos, toimialan ja kilpailijoiden tunnusluvut tai asetetut tavoitteet.

3.1 Tilinpäätösanalyysit

Yrityksen taloudesta halutaan monipuolista tietoa ja yritysten tilinpäätöksistä tehdään erilaisia analyysejä. Salmen ja Rekola-Niemisen (2004, 91 – 92) ja Salmen (2006, 114) mukaan tilinpäätösanalyysit voidaan jakaa niiden laajuuden mukaan toimiala-analyysiin, yritysanalyysiin, perinteiseen tilinpäätösanalyysiin ja sijoitus-analyysiin seuraavasti.

Toimiala-analyysissä arvioidaan koko toimialan menestymistä ja toimintaedellytyksiä. Analyysin avulla saadaan tietoa toimialan taloudellisesta asemasta ja kilpailullisesta tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä. Apuna käytetään toimialasta tehtyjä toimialatilastoja, joita tekevät mm. tilastokeskus ja toimialajärjestöt. Yritys voi ver-

rata omia tuloksiaan saman toimialan tilastojen keskiarvoihin ja saada näin tietoa taloudellisesta asemastaan verrattuna koko toimialaan.

Yritysanalyysi tarkoittaa koko yrityksen toiminnan laajaa analysointia. Yritysanalyysi sisältää laajimmillaan koko yrityksen talouden sekä johdon, tuotteet ja tuotekehityksen sekä kilpailuaseman ja tietojärjestelmät. Lisäksi arvioidaan myös yrityksen toimintaympäristöä.

Perinteinen tilinpäätösanalyysi tehdään yksittäisen yrityksen tai konsernin tilinpäätöksestä. Taseesta ja tuloslaskelmasta lasketaan erilaisia tunnuslukuja ja arvioidaan niiden tasoa ja muutoksia. Lisäksi tehdään usein kassavirtalaskelma, jossa tarkastellaan kassan tulevia ja sieltä lähteviä varoja, jolloin tavoitteena on selvittää yrityksen rahavirran suuruutta ja rahoituksen riittävyyttä. Tilinpäätösanalyysiä ja kassavirtalaskelmaa käytetään usein täydentämään toisiaan yrityksen talouden kuvaamisessa.

Sijoitusanalyysi palvelee lähinnä pääoman sijoittajien ja osakesijoittajien tarpeita. Lainantajat ovat kiinnostuneita yrityksen pääomarakenteen terveydestä ja siitä kuinka hyvin yrityksen varat riittävät lainojen korkojen maksuun ja lainojen lyhentämisen. Oman pääoman sijoittajia kiinnostavat puolestaan yrityksen arvo ja arvonnousu sekä yrityksen kasvun kehittyminen. Kasvu ja arvonnousu kulkevat yleensä käsi kädessä.

Niskanen ja Niskanen (2003, 9 -11) erottelevat tilinpäätöksen tasoiksi yritysanalyysin, tilinpäätösanalyysin ja tunnuslukuanalyysin ja sijoittavat tilinpäätösanalyysin yritysanalyysin ja tunnuslukuanalyysin väliin. Yritysanalyysi on syvällisin ja tunnuslukuanalyysi on suppein tilinpäätöksestä tehtävä analyysimuoto. Yritysanalyysissä on tavoitteena selvittää yrityksen taloudellisen menestymisen syitä liiketoiminnan tasolla. Yrityksen menestymiseen liittyvää tietoa voidaan edelleen käyttää hyväksi laadittaessa tilinpäätös- ja tunnuslukutasen ennusteita tulevasta kehityksestä.

3.1.1 Tilinpäätösanalyysin käyttäjät

Käyttäjäryhmän suhde yritykseen vaikuttaa siihen, mistä osa-alueista yrityksen tilinpäätöksessä ollaan kiinnostuneita. Yritysten tilinpäätöksiä käyttävät tahot voidaan ryhmitellä seuraavasti (Niskanen & Niskanen 2003, 13).

- omistajat, sijoittajat, ja analyytikot
- yrityksen toimiva johto
- työntekijät
- rahoittajat
- tavarantoimittajat
- asiakkaat
- erilaiset viranomaiset

Omistajilla tarkoitetaan sijoittajia, jotka ovat sijoittaneet tai tulevat sijoittamaan yritykseen omaa pääomaa. Omistajat voivat olla yksityisiä henkilöitä tai suuria kansainvälisiä institutionaalisia tahoja kuten sijoitusrahastoja tai eläkevakuutusyhtiöitä. Oman pääoman sijoittajien tavoitteena on, että sijoitettu pääoma tuottaisi mahdollisimman paljon tuottoa. Tavoitteena on sijoittaa yrityksiin, jotka tietyllä riskitasolla antavat mahdollisimman suuren tuoton. (Kinnunen ym.2002, 88.)

Rahoittajia ovat yrityksen lainantajat kuten pankit, erityisluottolaitokset, yrityksen liikkeelle laskemien joukkovelkakirjalainojen merkitsijät, ja muut vieraan pääoman sijoittajat (Kinnunen ym. 2002, 89). Vieraan pääoman sijoittajia kiinnostaa lähinnä yrityksen vakavaraisuutta ja pitkäaikaista kannattavuutta koskevat tunnusluvut.

Yritysjohto tarvitsee tilinpäätöstietoja jatkuvasti yritystä koskevassa päätöksenteossa sekä tuotantoon liittyvissä päivittäisissä asioissa että investointi- ja rahoitussuunnittelussa. Tilinpäätöstietojen perusteella johto voi päätellä, mitkä toiminnot tuottavat yritykselle eniten voittoa ja mihin yrityksen kannattaa tulevaisuudessa investoida. Yritysjohto on kiinnostunut yrityksen vakavaraisuudesta: mitä vakavaraaisempi yritys on sitä paremmin se kestää taloudellisia vaihteluja. Yrityksen vieraan pääoman saaminen on helpompaa mm. investointeja tehtäessä. (Niskanen & Niskanen 2003, 14; Kinnunen ym. 2006, 53.)

Henkilöstöä kiinnostaa oman työpaikan säilyminen ja työstä saatava palkka. Yrityksen taloudellinen tilanne kertoo, onko yritys konkurssiuhkan alla vai vakavarainen ja kannattava. Jos yrityksessä on käytössä tulos- ja voittopalkkiosysteemi, tilinpäätöksen tietojen avulla niin työntekijät kuin yritysjohtokin voivat arvioida tuloksen vaikutukset työstä saataviin palkkioihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 15.)

Tavarantoimittajia kiinnostaa yrityksen vakavaraisuus ja erityisesti lyhytaikainen maksuvalmius (Kinnunen ym.2002, 90 - 91). Tavaroiden ja palveluiden tarjoajat pyrkivät minimoimaan luottotappioita ja he ovat kiinnostuneita, miten yritys selviää ostolaskujen suorittamisesta eli mikä on yrityksen maksuaika ja onko yrityksellä maksuhäiriöitä.

Kilpailijat ovat kiinnostuneet monista yrityksen tilinpäätöstiedoista mm. myynnistä ja sen kehittymisestä, kannattavuudesta, investoinneista, yrityksen markkinaosuuksista tai tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinneista (Kallunki & Kyllönen 2007, 20). Kilpailijat voivat käyttää kyseisiä tietoja hyväkseen asettaessaan omia tavoitteita mm. investointipäätöksissä tai tuotteiden hinnoittelussa. Yrityskaupoissa ja -valtauksissa voidaan käyttää tilinpäätösanalyysiä arvioitaessa yrityksen arvoa.

Viranomaisista yrityksen tilinpäätöksestä kiinnostuneita ovat mm. verottaja, kilpailuviranomaiset, tuomioistuimet ja tutkijat (Kinnunen ym.2002, 102–103). Merkittävin viranomainen yrityksen kannalta on verottaja, koska yritykset maksavat verottajalle tuloveroa, joka määräytyy yrityksen tuottaman voiton mukaan (Salmi & Rekola-Nieminen 2004,62). Veroviranomainen haluaa tilinpäätöksen tietojen perusteella selvittää, maksaako yritys riittävästi veroa.

Tuomioistuimet tarvitsevat yrityksen tilinpäätöstietoja talousrikostutkimuksissa tai arvioidessaan yrityksen toimintakelpoisuutta saneerausmenettelyssä. Kilpailuviranomaiset puolestaan voivat olla kiinnostuneita eri toimialueilla olevien yritysten kannattavuuskehityksestä ja taloudellista tilanteesta.. Yliopistojen ja korkeakoulujen tutkijat tarvitsevat tilinpäätöstietoja yritysten toimintaa koskevien teorioiden testaamiseen. (Kinnunen ym. 2000, 103.)

Asiakkaat eivät yleensä koe tarvitsevänsä tietoja yrityksen tilinpäätöksestä ja taloudellisesta tilanteesta. Ennen suuria hankintoja asiakkaat voivat hankkia kuitenkin tietoa yrityksen kannattavuudesta, vakavaraisuudesta, maksuvalmiudesta tai kasvusta tilinpäätöksen tietojen avulla (Kinnunen ym.2002, 91–92). Näin on erityisesti, jos tilaus- ja toimitusajankohtien välinen aikaero on useita vuosia.

3.2 Tilinpäätösanalyysin vaiheet

Tilinpäätösanalyysi aloitetaan virallisen tilinpäätöksen eli tuloslaskelman, taseen ja liitetiedostoja muokkaukselle eli oikaisemisella. Tarkoituksena on saada yrityksen tase ja tuloslaskelma vastaamaan todellista taloudellista tilannetta, mikä puolestaan riippuu paljolti siitä, kuinka paljon tietoa yrityksestä on saatavissa (Laitinen & Luotonen, 1996,75). Tilinpäätöksen oikaiseminen tarkoittaa käytännössä sitä, että yrityksen tilinpäätöksestä poistetaan yrityksen tilikauden kertaluonteiset ja liiketoiminnasta poikkeavat tulot ja kulut. Tilinpäätösanalyysin tulee perustua yrityksen säännöllisiin ja jatkuviin tuottoihin, kuluihin ja niiden kautta syntyvään tulokseen. Tilinpäätöksien oikaiseminen tekee yrityksen ja yrityksiä eri tilikausien tilinpäätökset vertailukelpoisiksi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 94.)

Tilinpäätösanalyysin toisessa vaiheessa valitaan, mitä asioita tilinpäätöksestä halutaan tutkia ja mitä analyysimenetelmiä käytetään (Niskanen & Niskanen 2003, 19). Kinnusen ym. (2000, 115) mukaan tilinpäätöksen tietojen perusteella voidaan mitata mm. yrityksen kasvua, kannattavuutta, pääoman kiertoa, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta, lainojen hoitokykyä, riskejä, konkurssin uhkaa tai yrityksen talouteen liittyviä asioita. Tilinpäätöksen mittauskohteet riippuvat siitä, mikä hyväksikäyttäjryhmä (esim. omistajat, rahoittajat, kilpailijat) on analyysin tekijänä.

Tilinpäätösanalyysin kolmannessa vaiheessa, kun tiedetään, mitä yrityksen taloudellista osa-alue halutaan tutkia, valitaan ne tunnusluvut, jotka parhaiten mittaisivat tutkittavaa asiaa (Kinnunen ym.2000, 115 – 117). Käytettävien tunnuslukujen tulisi olla sekä valideja että reliabileja. Validiteetti tarkoittaa, että tunnusluku mittaa juuri sitä taloudellista osatekijää, jota halutaan mitata. Reliabiliteetti tarkoittaa puolestaan sitä, että tuloksiin vaikuttaisi mahdollisimman vähän mittausolosuhteisiin

liittyviä satunnaisvirheitä. Joskus joudutaan tekemään kompromisseja tunnuslukujen valinnassa. Tunnuslukujen laskemisessa kannattaa noudattaa suosituksia ja ohjeita, jotta yritysten tunnusluvut olisivat vertailukelpoisia.

Valittujen tunnuslukujen laskemisen jälkeen saatuja tunnuslukujen arvoja suhteutetaan ja vertaillaan. Saatuja tuloksia verrataan yrityksen aiempien vuosien arvoihin. Vertailun kohteena ovat kilpailevien yritysten vastaavat luvut tai saman toimialan tunnusluvuista julkaistut tilastot. Lisäksi tietyille tunnusluvuille on ennalta asetettu yleisiä normeja tai ohjearvoja. (Kinnunen ym. 2000, 160.)

Tilinpäätösanalyysin lopuksi tulisi pystyä arvioimaan tunnuslukujen arvojen sisältämä informaatio yrityksen taloudellisesta tilanteesta eli pystyä selvittämään lukujen taustalla olevat syy- ja seuraussuhteet. Lisäksi tavoitteena on arvioida yrityksen tulevaa kehitystä. (Kinnunen ym. 2000, 117 – 118.)

3.3 Tilinpäätöksen oikaisut

Tilinpäätöksen laatimisen periaatteet ovat pitkälti säädetty kirjanpitolaissa ja -asetuksessa. Lainsäädäntö jättää kuitenkin yritysjohdolle harkinnanvaraa tilinpäätöksen tekemisessä ns. tilinpäätöksen joustokohtia (Ikäheimo 2005,111). Tomperin (2009,191) mukaan yrityksen tilinpäätöstä tehtäessä on tiedossa haluttu tulos, johon pyritään. Tulos määritellään, joko tilikauden voittona tai verotettavana tulona. Tavoitteen saavuttamiseksi yritys voi tehdä harkinnanvaraisia kirjauksia. Voidaan käyttää nimitystä ns. kuluvarasto, jolla tarkoitetaan, että tilinpäätöksen laatijalla on mahdollisuus päättää mm. merkitäänkö tietty meno tilikauden kuluksi vai ei. Kuluvaraston käyttöön liittyy myös tuloutusmahdollisuus.

Tilinpäätöksen oikaisemisen tavoitteena on saada tilinpäätökset käyttökelpoiseen ja vertailukelpoiseen muotoon (Ikäheimo 2005,111). Harkinnanvaraiset erät eliminoidaan tuloslaskelman ja taseen oikaisutoimenpiteillä. Kallungin ja Kytösen (2007, 42–43) mukaan yrityksen tulee toimia johdonmukaisesti niin, että vuosittain tehdään samat oikaisutoimenpiteet, jolloin vertailukelpoisten tilinpäätösten avulla voidaan mahdollisimman hyvin selvittää yrityksen menestymistä ja varallisuus-

asemaa. Tilinpäätösanalyysin laatijan tulee tuntee yrityksen tavoitteet ja keinot tilinpäätöksen laatimisessa saavuttaakseen mahdollisimman oikean analyysituloksen.

Tilinpäätöksen oikaisemisen tarve on vähentynyt merkittävästi kirjanpitolain uudistamisen jälkeen vuonna 1997 (Niskanen & Niskanen 2003, 60–61). Nykyinen voimassaoleva kirjanpitolaki on tiukempi eikä anna yrityksille yhtä paljon harkintavaltaa tai joustokohtia tilinpäätöksen laatimisessa kuin aiemmin. Kuitenkin moniin tuloslaskelman ja tilinpäätöksen eriin on syytä edelleen kiinnittää huomiota.

3.3.1 Tuloslaskelman oikaisu

Tuloslaskelman oikaisun tarkoituksena on saada selville yrityksen tulos, joka perustuu mahdollisimman hyvin yrityksen säännölliseen ja jatkuvaan liiketoiminnan tulokseen (Salmi 2006, 131). Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 14–22) ja Salmen (2006, 131–136) mukaan virallisen tilinpäätöksen tuloslaskelmassa tarkastettavia ja oikaistavia kohtia ovat mm. seuraavat:

- Liikevaihto tulee kirjata suoritusperusteen mukaisesti, mikä tarkoittaa, että vasta tavarain tai palvelun luovuttaminen antaa oikeuden kirjaukseen. Liikevaihto muodostuu yrityksen varsinaisesta liiketoiminnasta. Liikevaihto ei sisällä annettuja alennuksia, arvonlisäveroa tai muita veroja.
- Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan tuloja, jotka ovat jossain määrin säännöllisiä kuten vuokrat, tuet ja avustukset. Liiketoiminnan muihin tuottoihin kuuluvat kertaluonteiset myyntivoitot on eliminointava ja siirrettävä satunnaisiin tuottoihin. Tällöin on muistettava, että jos veronalaisia tuottoja tai kuluja poistetaan, tulee myös oikaista tilikauden verot vastaamaan liiketoiminnan tulosta.
- Aineiden ja tavaroiden ostot oikaistaan liikevaihtoa vastaavaksi varaston muutoksella. Varaston arvo määräytyy vähintään varaston hankinnasta johtuvien muuttuvien menojen mukaan. Kiinteitä kuluja tulee kirjata harkitusti.

- Ulkopuolisiin palveluihin kuuluvat mm. alihankkijoille ja konsulttitoimistoille maksetut korvaukset. Ulkopuolisissa palveluissa tapahtuva oleellinen muutos voi johtua siitä, että yritys on ulkoistanut toimintoja, joita ennen tehtiin itse. Hallintoon liittyvistä palveluista maksetut korvaukset eivät kuulu näihin.
- Tilinpäätösanalyysissä tulee tehdä palkkakorjaus. Erityisesti pienissä yrityksissä omistaja ei useinkaan nosta palkkaa. Palkkakorjaus tulee tehdä, kun omistajan työ yrityksessä on merkittävä ja palkan osuus puuttuu tuloslaskelmasta.
- Liiketoiminnan muita kuluja ovat kaikki ne kulut, joita tuloslaskelmassa ei erikseen yksilöidä kuten vuokrat, mainos- ja markkinointikulut, tietoliikennemaksut. Liiketoiminnan muita kuluja tulee oikaista selvästi satunnaisilla ja liiketoiminnan kertaluonteisilla kuluilla.
- Poistot tulee tehdä suunnitelman mukaan. Mikäli poistoajat ovat liian pitkät, tulee oikaisut tehdä käyttämällä Elinkeinoverolain (EVL) mukaisia maksimi-poistoja.
- Valuuttojen ja rahoituspapereiden kurssimuutoksista syntyvät tappiot kuuluvat tilikaudelle, jolloin ne ovat syntyneet. Vastaavasti syntyneet kurssivoitot kirjataan vasta kun voitot on realisoitu. Mahdolliset kurssivoitot ja – tappiot siirretään oikaistussa tuloslaskelmassa kohtaan kurssierot.
- Virallisen tuloslaskelman satunnaiset tuotot ja tappiot syntyvät muusta kuin varsinaisesta liiketoiminnasta. Mikäli satunnaisiin eriin sisältyy liiketoiminnassa syntyneitä kuluja, jotka eivät täytä satunnaisten kulujen ominaisuuksia, tulee ne palauttaa takaisin liiketoiminnan kuluiksi.
- Tilinpäätösjärjestelyt kuten poistoerojen muutos tai vapaaehtoisten varausten muutos eliminoidaan tuloslaskelmasta, koska niiden taustalla ei ole liiketoimintatapahtumia. Pakollisia varauksia ei poisteta, koska ne eivät ole tilinpäätösjärjestelyjä, vaan tulevia menoja.

- Säännölliseen liiketoimintaan liittyvät verot kuuluvat tilikaudelle. Edellisiltä tilikausilta saadut veronpalautukset tai lisäverot ovat satunnaisia tuottoja ja kuluja. Verosaamisten- ja velkojen laskennallinen muutos siirretään kohtaan muut tuloksen oikaisut.

3.3.2 Taseen oikaisu

Taseen oikaisun tarkoituksena on poistaa sellainen taseeseen merkitty varallisuus, joka ei enää tuo tuloja yritykselle (Salmi 2006, 138). Toiseksi taseeseen merkitään sellainen omaisuus, jota ei ole siihen kirjattu. Yritys voi olla vauraampi kuin mitä virallisesta tilinpäätöksen taseesta voi havaita. Kolmanneksi omaa pääomaa korjataan varojen ja velkojen muutoksella.

Yritysneuvottelukunnan (2009, 26–42), Salmen (2006, 139–141) ja Salmen & Rekola-Niemisen (2004, 102–103) mukaisesti taseen vastaavaa - ja vastattavaa - puolta tulee muokata tilinpäätösanalyysissä mm. seuraavasti.

Vastaavaa

- Aineettomista hyödykkeistä tulee poistaa menot, joista ei odotetta kertyvän tuloja kuten perustamis- ja tutkimusmenot. Kehittämismenoja ei eliminoida, mikäli niiden tuloksena syntyy tuote tai palvelu, jota yritys tulee myymään. Oikaistulla määrällä vähennetään omaa pääomaa.
- Liikearvo syntyy esimerkiksi yritys- ja liikekaupoissa ja tarkoittaa arvoa, joka ylittää velattoman omaisuuden arvon. Jos liike-arvolle ei ole tulo-odotuksia, tulee se poistaa. Pääomaa tulee vähentää vastaavasti.
- Kaikki muutkin aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvat menot eliminoidaan, jos niihin ei liity tulo-odotuksia ja vastaava vähennys tehdään omasta pääomasta.
- Aineellisia hyödykkeitä kuten maa- ja vesialueiden, rakennuksien tai koneiden ja laitteiden osalta oikaistaan niiden oleellinen yli- tai aliarvo.

- Epävarmat saamiset tulee eliminoida. Erityisesti tulee huomioida saamiset omistajilta. Myyntisaamisten ja muiden saamisten tulee olla oikeita. Luottotappiot ja siirtosaamisiin kuuluvat kurssitappiot vähennetään saamisista ja omasta pääomasta.
- Mikäli omistuksessa olleen yrityksen oma pääoma on menetetty eikä osakkeilla ole arvoa, poistetaan osakkeiden arvo omasta pääomasta.
- Vaihto-omaisuuden arvostamisessa tulee noudattaa varovaisuuden periaatetta. Ilman lisätietoja vaihto-omaisuuden arvoon ei voida tehdä muutoksia.

Vastattavaa

- Tilikauden voittoa tai tappiota ei korvata nettotuloksella omassa pääomassa. Tilinpäätöksen tuloslaskelma sisältää kaikki liiketapahtumat, jotka vaikuttavat omaan pääomaan.
- Pääomalaina kuuluu yleensä vieraaseen pääomaan. Pääomalaina on omaa pääomaa silloin, kun se sijoitettu yhtiöön pääoman luontoisesti eikä esim. konkurssin vaihtoehtona. Liitetiedostoissa näkyy pääomalainalle maksamaton korko ja sitä pidetään myös velkana.
- Kertyneet tilinpäätösjärjestelyt ovat yritykseen pidätettyä tulosta. Ne ovat omaa pääomaa siltä osin kuin niihin ei liity maksamatonta verovelkaa. Laskennalliset verot lisätään laskennalliseen verovelkaan. Laskennallinen verovelka katsotaan pitkäaikaiseksi korottomaksi velaksi.
- Omaa pääomaa oikaistaan kaikilla erillä, joilla on muutettu varojen ja velkojen arvoja.
- Pakolliset varaukset ovat tulevia pakollisia menoja ja kuuluvat korottomaan pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan.

- Korolliseen vieraaseen pääomaan kuuluvat mm. pitkäaikaiset joukkolainat, lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat.
- Saadut ennakkomaksut ovat joko pitkä- tai lyhytaikaisia. Mikäli ennakot kohdistuvat keskeneräisiin töihin, ennakkoja ei aina oteta mukaan tiettyjä tunnuslukuja laskettaessa siltä osin, kun ne vastaavat sopimuksen tuloutettua osaa.
- Muihin pitkäaikaisiin velkoihin kuuluvat omistajien, asiakkaiden ja toimittajien lainat. Ne ovat myös korollisia velkoja.
- Velka, joka maksetaan takaisin viimeistään 12 kuukauden kuluttua tilinpäätöspäivästä, on lyhytaikaista vierasta pääomaa. Myös pitkäaikaisten velkojen lyhennykset, jotka erääntyvät seuraavalla tilikaudella ovat lyhytaikaista velkaa.
- Muita lyhytaikaisia velkoja ja siirtovelkoja pidetään korottomina.
- Rahoitusleasing -sopimuksia ei voi yleensä peruuttaa eli ne ovat velkoja. Taseessa leasing -sopimus tulee oikaista omaisuudeksi ja toisaalta velaksi maksettujen lyhennysten osalta.

3.4 Tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysi

Yrityksen tilinpäätöksen tulkitsemiseksi ja yrityksen taloudellisen menestyksen mittaamiseksi on kehitetty monia erilaisia tunnuslukuja. Tunnusluvut ovat suhdelukuja, joissa oikaistussa tuloslaskelmassa tai taseessa olevaa erää suhteutetaan liikevaihtoon tai taseen loppusummaan. Suhdelukumuotoiset tunnusluvut ovat käytökelpoisia, koska se mahdollistavat erikokoisten yritysten vertailun. Useimmat tunnusluvut muutetaan edelleen prosenttimuotoisiksi. Tunnuslukujen mittaustarkkuus riippuu erityisesti tilinpäätöstietojen luotettavuudesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 111.)

Tunnuslukujen arvoja voidaan vertailla joko tietyn vuoden ns. ajallisella poikkileikkausanalyysillä tai useamman vuoden peräkkäisellä aikasarja-analyysillä. Ajalli-

sessä poikkileikkausanalyysissä yrityksen tunnuslukuja verrataan muihin vastaavan alan yrityksiin tai alan keskiarvoihin. Aikasarja-analyysissä sen sijaan seurataan yrityksen omaa kehitystä useana peräkkäisenä vuotena ja tehdään analyysiä yrityksen taloudellisen tilanteen kehittymisestä. (Niskanen & Niskanen 2003, 111 – 112.)

Seuraavaksi käydään läpi yrityksen kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta kuvaavia tunnuslukuja, joita on käytetty case -tapauksena esiteltävän jäteyhtiön tilinpäätöstä analysoitaessa. Lisäksi esitellään Jätelaitosten raportointi ja tunnusluvut – raportin (2008) mukaisia lähinnä yrityksen laajuutta ja luonnetta kuvaavia tunnuslukuja.

3.4.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Yrityksen kannattavuudella tarkoitetaan sitä, miten paljon enemmän yrityksen liiketoiminta tuottaa tuloja, kuin mitä tuotannon ylläpitämiseen on sijoitettu varoja. Tappiollinen toiminta ei ole kannattavaa. Kannattavuus on jokaisen yrityksen toimintaedellytys. Kannattava yritys mahdollistaa uusien tavoitteiden ja päämäärien asettamisen. Kannattavuutta voidaan mitata joko absoluuttisena lukuna tai suhteutettuna taseen tai tuloslaskelman eriin. Koska yritys voi muuttua kooltaan tai vertailtavat yritykset ovat erikokoisia, niin kannattavuuden mittaamisessa käytetään suhteellisia tunnuslukuja kuten liiketulosprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti sekä oman pääoman tuottoprosentti. (Ikäheimo ym. 2005, 118.)

Liiketulosprosentti Liiketulos on oikaistussa tuloslaskelmassa ensimmäinen väli tuloksen antama arvo ja kertoo kuinka paljon liiketoiminnan tuotoista jää jäljelle ennen rahoituskuluja ja veroja. Liiketulosprosentti lasketaan suhteuttamalla liike tuotto yrityksen liikevaihtoon. Tunnusluku soveltuu hyvin yrityksen toiminnan tehokkuuden mittariksi eli se mittaa kuinka kustannustehokkaasti on saatu tietty liikevaihdon määrä. (Niskanen & Niskanen 2003, 112 -113; Ikäheimo ym. 2005, 119.)

$$\text{Liiketulos - \%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100 \quad (1)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunnan 2009, 56)

Liiketulosta arvioitaessa käytetään seuraavia ohjeellisia arvoja.

> 10 %	hyvä
5 - 10 %	tydyttävä
< 5 %	heikko

Nettotulosprosentti kuvaa yrityksen kannattavuutta. Nettotulos saadaan, kun liiketulokseen lisätään tuloslaskelmasta rahoitustuotot ja vähennetään verot ja rahoituskulut. Nettotuloprocentti tulee olla positiivinen, että yrityksen toimintaa voidaan pitää kannattavana. Nettotuloksen riittävyys määräytyy mm. pääoman vahvistamispyrkimysten perusteella ja sillä, miten saatu voitto on tavoitteena jakaa. (Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 57).)

$$\text{Nettotulos - \%} = \frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100 \quad (2)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunnan 2009, 57)

Koko pääoman tuotto mittaa yrityksen kannattavuutta koko yrityksen näkökulmasta. Tunnusluku mittaa, miten yritys tuottaa tulosta koko yritykseen sitotulle pääomalle. Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 58) mukaan koko pääoman tuotto prosentti voi olla parempi tunnusluku kuin sijoitetun pääoman tunnusluku, jos ei pystytä selvittämään jakoa korolliseen ja korottomaan pääomaan.

$$\text{Kokonaispääoman tuotto - \%} = \frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella} = \text{kokonaispääoma}} \times 100 \quad (3)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 57)

Koko pääoman tuotolle käytetään seuraavia ohjearvoja:

> 10 %	hyvä
5 – 10 %	tydyttävä
< 5 %	heikko

Sijoitetun pääoman tuotto prosentti on keskeisimpiä tunnuslukumittareita. Luku kuvaa, miten hyvin yritykseen sijoitettu pääoma on saatu tuottamaan voittoa sekä oman pääoma että vieraan pääoman rahoittajan kannalta. Eri vuosien tuloksia voi-

daan verrata ja arvioida yrityksen toiminnan kehittymistä tai arvoja voidaan verrata muihin vastaaviin yrityksiin. Havaintojen perusteella saadaan kuva yrityksen menestymisestä ja kilpailukyvystä verrattuna muihin samalla toimialalla oleviin yrityksiin. (Ikäheimo ym. 2005, 118.)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto - \%} = \frac{\text{Nettotulos + rahoituskulut + verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100 \quad (4)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 59)

Sijoitettu pääoma= Oikaistu oma pääoma + sijoitettu korollinen vieras pääoma.

Sijoitetun pääoman tuottoprosentin vertailtavuus eri yritysten kesken voi heikentyä, jos tilinpäätösanalyysiä tehtäessä ei ole riittävästi tietoja, miten vieras pääoma jakaantuu korolliseen ja korottomaan pääomaan (Yritystutkimusneuvottelukunta (2009, 59). Salmen & Rekola-Niemen (2004, 114) mukaan sijoitetun pääoman tuottoprosentin ohjearvoina voidaan pitää seuraavaa luokittelua.

> 15 %	hyvä
5 – 15 %	tydyttävä
< 5 %	heikko

Oman pääoman tuottoprosentti on samankaltainen tunnusluku kuin sijoitetun pääoman tuottoprosentti. Oman pääoman tuottoprosentti mittaa kannattavuutta vain oman pääoman rahoittajien näkökulmasta. (Ikäheimo ym. 2005, 119.)

$$\text{Oman pääoman tuotto -\%} = \frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100 \quad (5)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 60)

Oman pääoman tuottoprosentin kehittymistä voidaan seurata yrityksen perättäisiltä tilikausilta tai verrata saatuja arvoja eri yritysten välillä. Oman pääoman tuottoprosentin tavoite määräytyy yrityksen omistajien asettaman tuottovaatimuksen mukaan. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että oman pääoman tuoton pitäisi olla sitä suurempi, mitä enemmän yritykseen liittyy riskejä. (Ikäheimo ym. 2005, 119.)

Salmen ja Rekola - Niemisen (2004, 116) mukaiset oman pääoman tuoton ohjearvot ovat seuraavat.

> 20 %	hyvä
10 -20 %	tydyttävä
< 10 %	heikko

3.4.2 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Yrityksen vakavaraisuus liittyy siihen, miten sen toiminta on rahoitettu. Yritystoiminnan rahoitus voi olla omaa pääomaa tai vierasta pääomaa. Vakavaraisena yritystä pidetään, kun omaa pääomaa on niin paljon, että pitkäaikaiset vieraasta pääomasta syntyvät korkokustannukset pystytään hoitamaan niin, että yrityksen toimintakyky ei heikkene. (Niskanen & Niskanen 2003, 130.)

Oman pääoman etu on siinä, että sitä ei tarvitse maksaa pois. Toisaalta oman pääoman tuottovaatimus on korkeampi kuin vieraan pääoman. Lisäksi vieraan pääoman korkokustannukset voidaan vähentää verotuksessa. Yrityksen toiminnassa tulee miettiä, milloin kannattaa ottaa lainaa ja milloin on kannattavampaa rahoittaa toiminta omalla pääomalla. Niillä toimialoilla, joissa on suuret riskit ja toiminta perustuu tulevaisuuden odotuksiin, on parasta rahoittaa yrityksen toiminta omalla pääomalla. Vakaammat ja nykyiseen toimintaan panostavien yritysten rahoitukseen voidaan käyttää myös turvallisemmin vierasta pääomaa. Vakavaraisuuden tunnusluvut mittaavat yrityksen oman ja vieraan pääoman suhdetta. (Ikäheimo ym. 2005, 121.)

Omavaraisuusaste -tunnusluku lasketaan jakamalla eli suhteuttamalla oma pääoma taseen loppusummaan, josta on vähennetään saadut ennakkomaksut. Tunnuslukua laskettaessa käytetään taseen oikaistua pääomaa ja loppusummaa. (Niskanen & Niskanen 2003, 131.)

$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100 \quad (6)$

(Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 61)

Omavaraisuusasteelle voidaan antaa seuraavat ohjearvot.

> 40 %	hyvä
20 – 40 %	tydyttävä
< 20 %	heikko

Omavaraisuusaste mittaa sitä, kuinka paljon yhtiön taseen varoista on omaa pää-omaa. Vakavaraisella yrityksellä on korkea omavaraisuusaste ja yritys selviää liiketoiminnallisesti huonojenkin aikojen yli kunnialla. Myös yrityksen koko vaikuttaa vakavaraisuuden vaatimukseen. Pieniltä yhtiöiltä ei vaadita niin korkeaa vakavaraisuutta kuin esimerkiksi julkisesti noteeratuilta pörssiyrityksiltä. (Ikäheimo ym. 2004, 124.)

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa yrityksen velkojen eli vieraan pääoman määrää suhteessa liikevaihtoon (Niskanen & Niskanen 2003, 132). Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 62) mukaan suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku voidaan käyttää luotettavasti vain saman toimialan yritysten kesken. Tunnusluku voidaan laskea myös luotettavasti virallisen eli oikaisemattoman tilinpäätöksen arvoja käyttäen, koska siihen ei käytetä sellaisia tilipäätöseriä, joihin tilinpäätöksen ns. joustokohdat vaikuttaisivat (Kallunki & Kytönen 2007, 82).

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus} = \frac{\text{Taseen velat} - \text{Saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100 \quad (7)$$

(Yritysneuvottelukunta 2009, 62)

Suhteellinen velkaantuneisuus on toimialasidonnainen, mutta ainakin tuotannollisissa yrityksissä voidaan käyttää seuraavia ohjearvoja (Yritysneuvottelukunta 2009, 62).

< 40 %	hyvä
40 – 80 %	tydyttävä
> 80 %	heikko

Suhteellisen velkaantuneisuusaste on yleensä suurempi pääomavaltaisilla toimialoilla kuin muilla aloilla. Tunnusluku kuvaa myös yrityksen investointien tasoa. Yrityksen investointien vieraan pääoman rahoitusosuus on sitä korkeampi mitä suurempi on tunnusluvun arvo (Knuutila, Syyrakki, Nummela, Helen ja Tyni 2008).

Nettovelkaantumisaste (Nettgearing) on tunnusluku, jossa korollisesta vieraasta pääomasta vähennetään likvidit rahoitusvarat ja erotus suhteutetaan omaan pääomaan (Kallunki & Kytönen 2007, 84).

$$\text{Nettovelkaantumisaste} = \frac{\text{Korollinen vieras pääoma–rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oikaistu oma pääoma}} \quad (8)$$

(Yritysneuvottelukunta 2009, 63)

Nettovelkaantumisastetta käytetään yleisesti vakavaraisuuden mittarina. Kun tunnusluvun arvo on alle yksi, voidaan tulosta pitää hyvänä. Luvun negatiivisuus voi johtua negatiivisesta omasta pääomasta, jolloin tulos on myös huono. (Yritysneuvottelukunnan 2009, 63.)

Korkojen hoitokate on tunnusluku, joka mittaa yrityksen kykyä hoitaa lyhyellä aikavälillä pitkäaikaisten velkojen kustannuksia eli maksaa niistä aiheutuvia korkoja liiketoiminnan tulorahoituksella. Tunnusluku on suhdeluku ja mitä suurempi se on, sitä vakavaraisempi on yritys. (Niskanen & Niskanen 2003, 134.)

$$\text{Korkojen hoitokate} = \frac{\text{Liikevoitto (tulos ennen korkoja ja veroja)}}{\text{Korkokulut ja muut rahoituskulut}} \quad (9)$$

(Niskanen & Niskanen 2003, 134)

3.4.3 Maksuvalmiuden tunnusluvut

Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa yrityksen kykyä selviytyä laskuista ja veloista, kun ne erääntyvät. Maksuvalmiudella tarkoitetaan siten yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyyttä. Kun yrityksellä on hyvä maksuvalmius, kassassa on rahaa tai omaisuutta voidaan nopeasti muuttaa rahaksi. Yrityksen ei tällöin tarvitse ottaa kallista lyhytaikaista lainaa. Hyvä maksuvalmius mahdollistaa laskujen maksamisen eräpäivinä, jolloin välttyään maksamasta myös viivästyskorkoja. Liian hyvä maksuvalmius ei ole yrityksen kannalta kuitenkaan suotavaa, sillä se sitoo yrityksen omaisuutta huonosti tuottavaan kassareserviin. (Kallunki & Kytönen 2007,84.)

Quick ratio -tunnusluku mittaa yrityksen kykyä hoitaa lyhytaikaisia velkoja rahoitusomaisuudella (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 66). Salmen & Rekola-Niemen (2004, 131) mukaan Quick ratio -laskemisessa rahoitusomaisuutena pidetään lyhytaikaisia saamisia, rahoitusarvopapereita, kassavaroja ja saamisia pankeilta. Rahoitusomaisuus suhteutetaan lyhytaikaisiin velkoihin, joista vähennetään ennakkomaksut.

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma-saadut ennakot}} \quad (10)$$

(Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 66)

Yritysneuvottelukunnan (2009, 66) mukaan, mikäli rahoitusomaisuuteen sisältyy laskennallisia verosaamisia, jotka johtuvat vahvistetuista tappioista, on ne vähennettävä ennen tunnusluvun laskemista. Quick ratiolle annetaan seuraavat normiarvot:

> 1	hyvä
0,5 – 1	tydyttävä
< 0,5	heikko

Current ratio tarkastelee yrityksen maksukykyä pidemmällä aikavälillä kuin Quick ratio, koska se ottaa huomioon myös vaihto-omaisuuden. Ajatuksena on, että vaihto-omaisuus voidaan lyhyellä aikavälillä vaihtaa käyväksi rahaksi ja käyttää maksujen suorittamiseen. Toisaalta tunnusluvun heikkoutena on voi juuri vaihto-omaisuuden arvon arvioiminen. (Yritysneuvottelukunnan 2009, 67.)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}} \quad (11)$$

(Yritysneuvottelukunnan 2009, 67)

Current ratio ohjearvoina käytetään seuraavia lukuja.

> 2	hyvä
1 - 2	tydyttävä
< 2	heikko

Nettokäyttöpääomaprosentti on myös usein käytetty yrityksen likviditeetin tunnusluku, jossa nettokäyttöpääoma suhteutetaan yrityksen liikevaihtoon. Nettokäyttöpääomalla tarkoitetaan vaihto-omaisuutta, lyhytaikaisia saamisia sekä rahoja ja rahoitusomaisuutta (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 65). Nettokäyttöpääoma

osoittaa kuinka paljon yrityksen vaihto- ja käyttöomaisuudesta on katettu omalla pääomalla ja pitkäaikaisella vieraalla pääomalla. (Niskanen & Niskanen 2003, 121.)

$$\text{Nettokäyttöpääoma -\%} = \frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 \quad (12)$$

(Yritysneuvottelukunnan 2009, 65)

3.4.4 Kiertoaika - ja tehokkuutta mittaavat tunnusluvut

Maksuvalmiuden tunnuslukujen rinnalla käytetään käyttöpääoman kiertoaikoja, joiden avulla selvitetään syitä tulorahoituksen ja maksuvalmiuden vaihteluihin Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 176). Kallungin ja Kytösen (2007, 89) mukaan tulorahoituksen riittävyteen vaikuttaa myynnistä saatavien tulojen kertyminen ja toisaalta tuotantotekijöiden ostamisesta aiheutuvat menojen kertymisajat. Kiertoaikalukuja nimitetään tehokkuutta mittaaviksi luvuiksi, koska yritys pystyy tehostamaan toimintaansa lyhentämällä tulojen kertymiseen kuluva aikaa ja toisaalta pidentämällä menojen kertymisaikaa.

Myyntisaamisten kiertoaika on yksi yrityksen käyttöpääoman kiertoaikaa kuvaava tunnusluku, joka tarkastelee sitä, kuinka nopeasti myyntisaamiset kertyvät yrityksen kassaan. Yritysneuvottelukunnan (2009, 64) myyntisaamisten kiertoaika voidaan laskea seuraavasti:

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika, pv} = \frac{\text{Myyntisaamiset} \times 365}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \quad (13)$$

Todellisten myyntitulojen mukaan laskettavat kiertoajat ovat lyhyempiä, koska myyntisaamiset voivat sisältää esimerkiksi arvonlisäveroa, kuljetuksia ja omaisuuden myyntituloja. Lisäksi jos liikevaihtoon sisältyy osatuloutusta, tulee myyntisaamisten kiertoaika todellista kiertoaikaa lyhyemmäksi.

Ostovelkojen kiertoaika mittaa aikaa, kuinka kauan keskimäärin kestää ennen kuin yritys maksaa ostolaskut. Tunnusluku lasketaan Kallungin ja Kytösen (2007, 89) mukaan seuraavasti:

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika} = \frac{\text{Ostovelat} + \text{Sisäiset ostovelat}}{\text{Ostot} + \text{Ulkopuoliset palvelut}} \times 365 \quad (14)$$

3.4.5 Jäteyrityksen toimintaa ja laajuutta kuvaavia tunnuslukuja

Knuutilan ym. (2008, Liite 1) mukaan jäteyrityksen talouden kehitystä voidaan kuvata edellä esitettyjen tunnuslukujen lisäksi myös mm. seuraavilla tunnusluvuilla.

Kokonaisliikevaihto kuvastaa yrityksen toiminnan laajuutta: mitä suurempi on liikevaihdon luku, sitä laajempaa on toiminta.

Myynnin osuus liikevaihdosta Jätelaitoksen rahavirta tulee pääasiassa jätteiden vastaanottomaksuina. Palveluiden ja jätteiden myynti on kuitenkin lisääntyvää toimintaa, mikä tulee kasvattamaan tuloja.

$$\text{Myynnin osuus liikevaihdosta} = \frac{\text{Tuotteiden myyntitulot} + \text{Palveluiden myyntitulot}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 \quad (15)$$

Poistojen osuus liikevaihdosta kertoo laitoksen investointien asteesta eli mitä suuremmat ovat poistot, sitä suuremmat ovat olleet edellisten vuosien investoinnit.

$$\text{Poistojen osuus liikevaihdosta} = \frac{\text{Poistot}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 \quad (16)$$

Pakollisten varausten osuus liikevaihdosta kuvaa sitä, kuinka suuri osa pääomasta on kiinni pakollisissa varauksissa: mitä suurempi luku on, sitä suuremmat vastuut ovat yrityksellä.

$$\text{Pakollisten varausten osuus liikevaihdosta} = \frac{\text{Pakolliset varaukset}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 \quad (17)$$

Jäteveron osuus liikevaihdosta osoittaa, paljonko liikevaihdosta maksetaan veroa valtiolta. Se antaa myös viitettä siitä, paljonko jätteistä päätyy loppusijoitukseen ja mikä on hyötykäyttöaste. Hyötyjätteiden varastoinnista ei makseta jäteveroa.

$$\text{Jäteveron osuus liikevaihdosta} = \frac{\text{Jätevero}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 \quad (18)$$

Suhteellinen tehokkuus kuvastaa yrityksen suhteellista tehokkuutta ja ajatuksena on selvittää, millä resursseilla liikevaihto on saatu aikaiseksi. Tavoitteena on, että liikevaihto kasvaa suhteessa enemmän kuin yrityksen resurssit. Luku on jäteveroton, koska jätevero on läpikulkuero. Se lisää liikevaihtoa, mutta ei vaadi resursseja.

$$\text{Suhteellinen tehokkuus} = \frac{\text{Liikevaihto} - \text{Jätevero}}{\text{Ostopalvelu} + \text{Henkilöstökulut}} \quad (19)$$

Liikevaihto/ taseen loppusumma kuvastaa yrityksen pääomavaltaisuutta ja investointiasetusta. Mitä pienempi on tulos, sitä suurempi on taseen loppusumma ja suuremmat investoinnit, mikä taas ilmentää yrityksen vieraan pääoman kasvua.

4 TILINPÄÄTÖSANALYYSI JÄTEYHTIÖ OY

Tilinpäätösanalyysin case yrityksenä on Jäteyhtiö Oy. Jäteyhtiö Oy on yhteensä yhdeksän kunnan omistama yhtiö, jonka tehtävänä on omistajakuntien puolesta järjestää kuntien jätelain vaatimukset täyttävä jätehuolto. Yhtiö vastaa kuntien puolesta kiinteistöillä syntyvien jätteiden keräilystä ja käsittelystä. Jäteyhtiö Oy on perustettu vuonna 1996 ja sen toiminta-alueella asuu nykyisin noin 30 000 ihmistä.

Jätelain (L1072/1993) perusteella yhtiön vastuulla ovat asumisessa syntyneet jätteet ja ominaisuudeltaan, koostumukseltaan ja määrältään niihin rinnastettavat valtion ja seurakunnan sekä julkisyhteisöjen hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyneet jätteet. Lisäksi yhtiö vastaa vain asumisessa ja maa- ja metsätaloudessa syntyneistä ongelmajätteistä.

Yhtiön toiminta-alueella kerättävät jätteet kuljetetaan jätteenkäsittelyasemalle, jonne hyötykäyttöön kelpaamaton jäte loppusijoitetaan. Uudelleen käytettäviä ns. kierrätettäviä jätteitä otetaan vastaan jäteaseman lisäksi myös hyötyjäteasemilla (10 kpl) ja ekopisteillä (188 kpl). Hyötyjätteisiin kuuluvat mm. paperi, puu, metalli, muovi, lasi ja elektroniikkaromu. Kotitalouksien biojäte tulee ensisijaisesti kompostoida kiinteistöllä. Mikäli biojätettä ei kompostoida, voi kiinteistö liittyä biojätteen erilliskeräilyyn. Ongelmajätteet kerätään ja varastoidaan erikseen.

Jäteyhtiö Oy:n tilinpäätösanalyysissä on käytetty yhtiön tilinpäätöksien asiakirjoja vuosilta 2005 – 2009. Tutkimusote on kuvaileva ja aineisto on sekundääristä Jäteyhtiö Oy:n tuottamaa materiaalia.

4.1 Tilinpäätösten oikaisut vuosina 2005 - 2009

Jäteyhtiö Oy:n vuosien 2005 – 2009 tilinpäätösten oikaisut on tehty Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 12 – 44) tuloslaskelman- ja taseen oikaisukaavojen ja ohjeiden mukaisesti. Tilinpäätöksen oikaisemisessa otetaan kantaa yrityksen virallisen tilinpäätöksen eriin ja järjestellään eriä tilikauden tulosta, taloudellista asemaa ja maksuvalmiuden määrittelyä varten (Niskanen & Niskanen 2003, 61).

Uuden kirjanpitolain ja – asetuksen (L1336/1997, A1337/1197) mukaisesti laadituissa tilinpäätöksissä ei ole kovin paljon joustokohtia. Jäteyhtiön Oy:n vuosien 2005 – 2009 tilinpäätöksien oikaiseminen on myös pääasiassa tilinpäätöserien järjestelyä.

Jäteyhtiö Oy:n oikaistu tuloslaskelma vuosilta 2005 – 2009 on esitetty liitteissä 1. Jäteyhtiö Oy:n oikaistussa tuloslaskelmassa liikevaihto sisältää jätteiden käsittely- ja ekomaksut. Muut tuotot sisältävät lähinnä eri metallien myynnin tuloja, joita syntyy tasaisesti vuosittain, joten niitä ei ole vähennetty tuloksesta ja siirretty muihin satunnaisiin tuottoihin. Ulkopuoliset palvelut sisältävät mm. jätteiden kuljetukseen ja käsittelyyn liittyviä rahti- ja palvelumaksuja. Henkilöstökuluihin sisältyvät maksetut palkat, eläkekulut ja muut henkilöstösivukulut. Yrityksen pakolliset varaukset sekä vuosittain jätteen loppusijoituksesta maksettava jätevero sisältyy mm. yrityksen liiketoiminnan muihin kuluihin. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenot on poistettu ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti ja poistot ovat mukautettu verotuspoistojen kanssa. Korke- ja muut tuotot sisältävät mm. pankkitilien tuottaman koron. Korke- ja muut rahoituskulut ovat puolestaan pitkä- ja lyhytaikaisista veloista maksettuja korkoja. Jäteyhtiö Oy:n yrityksen tuloslaskelmassa ei vuosina 2005 – 2009 ole ollut vapaaehtoisia varauksia.

Jäteyhtiö Oy:n virallinen oikaistu tase vuosilta 2005 – 2009 on esitetty liitteissä 1. Jäteyhtiö Oy kuuluu ns. pieniin kirjanpitovelvollisiin, koska sen liikevaihto on alle 7 300 000 euroa, taseen loppusumma on alle 3 650 000 euro ja työntekijöitä on alle 50. Pienet kirjanpitovelvolliset saavat laatia taseen kirjanpitolain (L1336/1997) mukaisesti lyhennetyssä muodossa. Jäteyhtiö Oy:n virallisten tilinpäätösten mukaisissa taseissa olevat erät vuosina 2005 – 2009 on siirretty oikaistuun tasekaavaan suoraan muuttumattomina erinä.

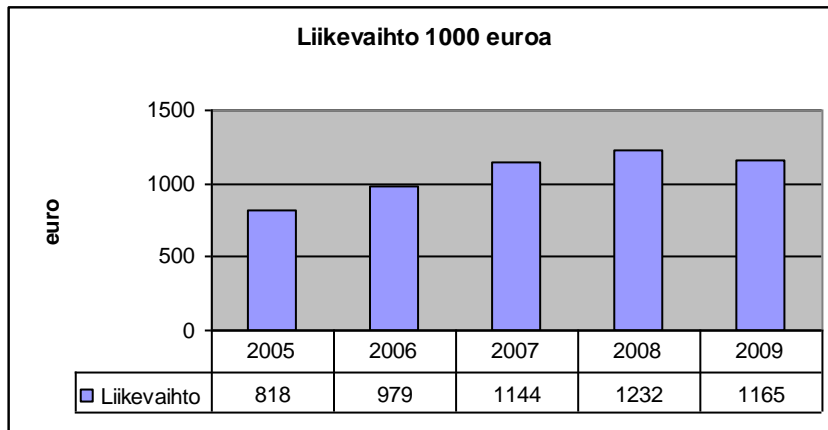
Pysyvissä vastaavissa vuosina 2006 – 2008 aineettomiin hyödykkeisiin on kirjattu muihin pitkävaikutteisiin menoihin yhtiön ATK-ohjelmien mukaisia poistoja, jotka oikaistussa taseessa ovat muita aineettomia hyödykkeitä. Aineelliset hyödykkeet sisältävät yrityksen omistamien maa- ja vesialueiden, rakennusten, koneiden ja kalusteiden sekä muiden aineellisten hyödykkeiden tilinpäätöspäivän arvot.

Jäteyhtiö Oy:n tilinpäätös ei sisällä vaihtuvia vastaavia. Yrityksellä ei ole tuottavaa toimintaa ja eikä tuotteiden varastoja. Yhtiön jätteenkäsittelyasemalle sijoitetuilla jätteillä ei ole varastoarvoa. Myyntisaamiset sisältävät asiakkaiden ekomaksuihin ja yrittäjien jätteiden käsittelymaksuihin liittyviä saamisia. Siirtosaamiset sisältävät vielä tilinpäätöspäivänä laskuttamattomia saamisia. Lisäksi siirtosaamisissa on mahdollisia verosaamisia. Pienien kirjanpitovelvollisten ei tarvitse eritellä liitetiedostoissa laskennallisia verosaamisia tai verovelkoja (Kirjanpitolautakunta, 2006), joten niiden oikaiseminen ei ollut mahdollista. Siirtosaamiset on kirjattu oikaistussa taseessa muihin saamisiin.

Taseen vastattavaa osion oma pääoman korotus on tehty vuonna 2007, jolloin osakepääoma on noussut ja samalla sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on sijoitettu osa pääomasta. Oikaistussa taseessa rahaston varat kuuluvat ylikurs- si- ja arvonkorotusrahastoon. Kertyneet voittovarot sisältävät edellisten tilikausien voitot. Pakollisia varauksia on tehty vuodesta 2006 alkaen. Vieraan pääoman muut korottomat lyhytaikaiset velat sisältävät virallisen taseen muut velat ja siirtovelat. Siirtovelkoihin kuuluu mahdollisia laskennallisia verovelkoja, joita liitetiedostossa ei ole eritelty ja näin oikaiseminen ei ollut mahdollista. Kyseessä on todennäköisesti pieniä eriä.

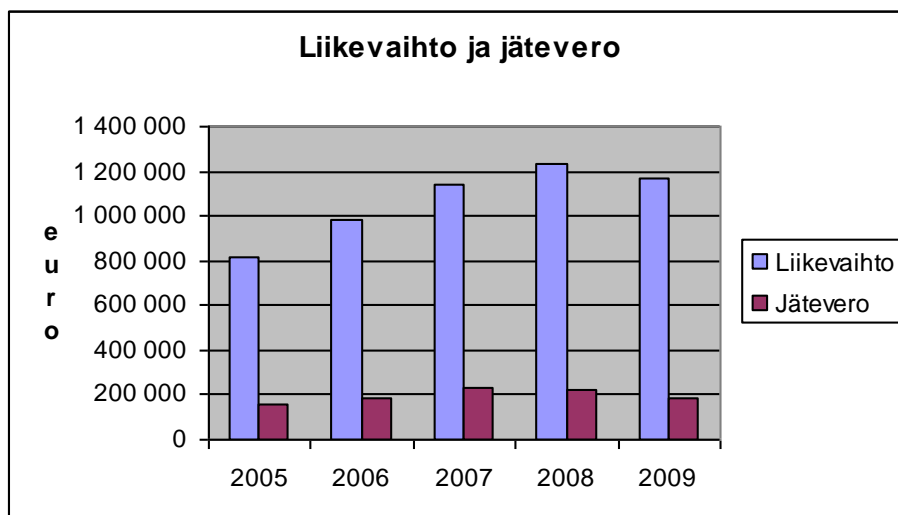
4.2 Jäteyhtiön toiminnan laajuus

Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto on tarkastelujaksolla kasvanut vuodesta 2005 tasaisesti vuoteen 2008 saakka (Kuvio 1). Vuonna 2005 liikevaihto oli noin 818 000 euroa, kun vuonna 2008 saavutettiin jo 1 232 000 euron liikevaihto. Vuonna 2009 liikevaihto hieman laski. Liikevaihto kasvoi suhteellisesti eniten vuonna 2006 eli lähes 20 %. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto riippuu erityisesti siitä, kuinka paljon jätettä loppusijoitetaan jätteenkäsittelyasemalle, koska liikevaihto muodostuu pääasiassa jätteenkäsittelyasemalle loppusijoitetun jätteen käsittelymaksuista. Toinen merkittävä osuus liikevaihtoa ovat ns. ekomaksut, joita peritään kiinteistöiltä vastikkeeksi hyötykäyttöasemien ja pienempien ekopisteiden käytöstä.

Kuvio 1. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto vuosina 2005 – 2009

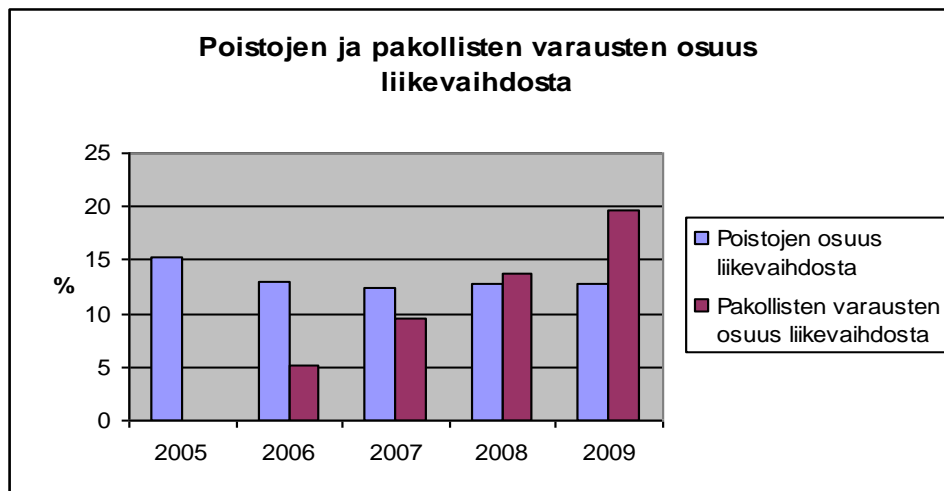
Jäteyhtiö Oy:n maksaa jäteveroa valtiolle jätteestä, joka on loppusijoitettu kaatopaikalle (Kuvio 2). Jätevero on mukana liikevaihdossa ja se kasvattaa liikevaihtoa. Jäteveroa on maksettu vuosina 2005 – 2009 30 euroa jätetonnilta. Jäteyhtiö Oy:n jäteveron osuus liikevaihdosta vaihteli vuosien 2005 – 2009 aikana 16 – 21 %. Jäteveroa on maksettu suhteessa liikevaihtoon eniten vuonna 2007 ja vähiten vuonna 2005.

Kuvio 2. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto ja jätevero vuosina 2005 – 2009

Varsinaisten liiketoiminnan muiden tuottojen osuus Jäteyhtiö Oy:n tuloista on ollut vuosina 2005 – 2009 lähes olematon, laskennallisesti alle yhden prosentin vuosittain (Liite 1). Muut tuotot tulevat pääasiassa metallien myyntituloista. Myytävä me-

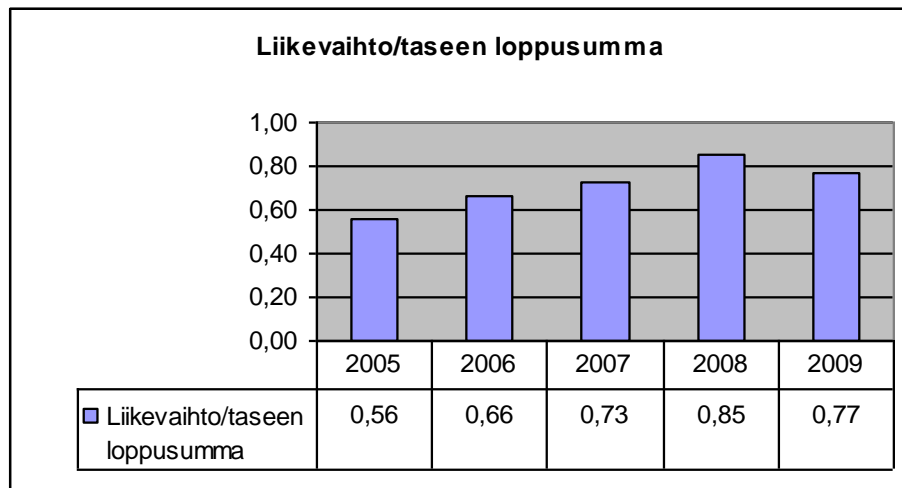
tallijäte ei ole kovin painavaa ja määrällisesti metallia tulee vielä melko vähän, joten tulotkaan eivät voi olla kovin suuret.

Kuvio 3. Jäteyhtiö Oy:n poistojen ja pakollisten varausten osuus liikevaihdosta

Pysyvien vastaavien poistojen osuus liikevaihdosta ajanjaksona 2005 – 2009 oli noin 12 – 15 %, mikä kuvastaa, että yhtiön investoinnit ovat kohtuulliset suhteessa liikevaihtoon. Pakollisten varausten osuus suhteessa liikevaihtoon on kasvanut vuodesta 2006 lähtien, jolloin varaus tehtiin ensimmäisen kerran. Varauksen määrää on korotettu 50 000 – 60 000 euroa vuosittain. Jäteyhtiö vastaa kaatopaikan sulkemisesta ja jälkitöistä, joihin on varauduttava toiminnan aikana. (Kuvio 3)

Liikevaihto voidaan suhteuttaa taseen loppusummaan, joka kuvaa yhtiön pääomavaltaisuutta ja investointiasetetta (Kuvio 4). Kun taseen loppusumma kasvaa suhteessa liikevaihtoon suhdeluku pienenee, mikä kertoo siitä, että yrityksen investointien ja myös vieraan pääoman kasvusta. Jäteyhtiö Oy:llä laskettu tunnusluku sai vuonna 2005 pienimmän arvon eli 0,56. Liikevaihto/taseen loppusumma – suhdeluku kasvoi vuoteen 2008, jolloin se oli 0,85. Vuonna 2009 tunnusluvun arvo laski arvoon 0,77, mikä johtui lähinnä liikevaihdon pienenemisestä. Saatujen tulosten perusteella yhtiö ei ole tehnyt merkittäviä investointeja vuosina 2005 – 2009 ja investointiaste on pienentynyt. Vastaavasti vieraan pääoman määrä yhtiössä on tällöin vähentynyt.

Kuvio 4. Jäteyhtiö Oy:n liikevaihto /taseen loppusumma vuosina 2005 – 2009

4.3 Kannattavuus

Jäteyhtiö Oy:n toiminnan kannattavuutta vuosina 2005 – 2009 on mitattu viidellä eri tunnusluvulla, jotka ovat liiketulosprosentti, nettotulosprosentti, kokonaispääoman tuotto-%, oman pääoman tuotto-% sekä sijoitetun pääomantuotto-%. Taulukossa 2. on esitetty saatujen tunnuslukujen arvot vuosittain.

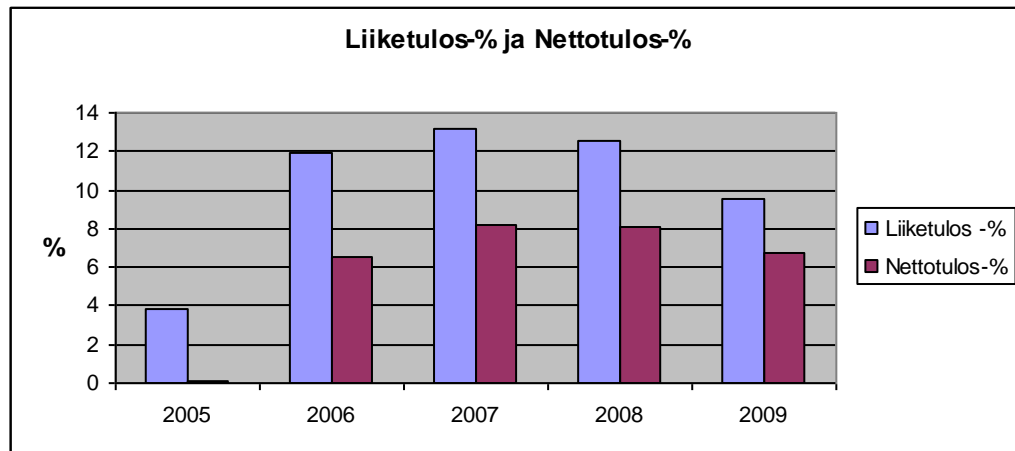
Taulukko 2. Jäteyhtiö Oy:n kannattavuuden tunnusluvut vuosina 2005 – 2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Liiketulos - %	3,8	12,0	13,1	12,6	9,5
Nettotulos- %	0,1	6,6	8,2	8,1	6,7
Koko pääoman tuotto- %	2,3	8,2	10,4	10,8	7,7
Oman pääoman tuotto- %	0,2	17,5	19,7	16,7	11,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	3,3	9,1	12,7	13,8	10,1

4.3.1 Liiketulos- ja Nettotulosprosentti

Liiketulos mittaa yrityksen varsinaista tulosta ennen rahoituskuluja ja maksettavia veroja (Kuvio 5). Liiketulosprosentti oli vuonna 2005 vain 3,9 %. Vuosina 2006 ja 2008 arvo vaihteli välillä 11,9 % - 13,1 % ja vuonna 2009 tulos oli 9,5 %. Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 56) mukaan liiketulosprosenttia voidaan pitää hyvänä, kun se on yli 10 %. Tulos on tyydyttävä välillä 5 – 10 % ja alle 5 %:n tulos on

huono. Jäteyhtiön liike-tulos oli siten hyvä vuosina 2006 – 2008, tyydyttävä vuonna 2009 ja huono vuonna 2005.

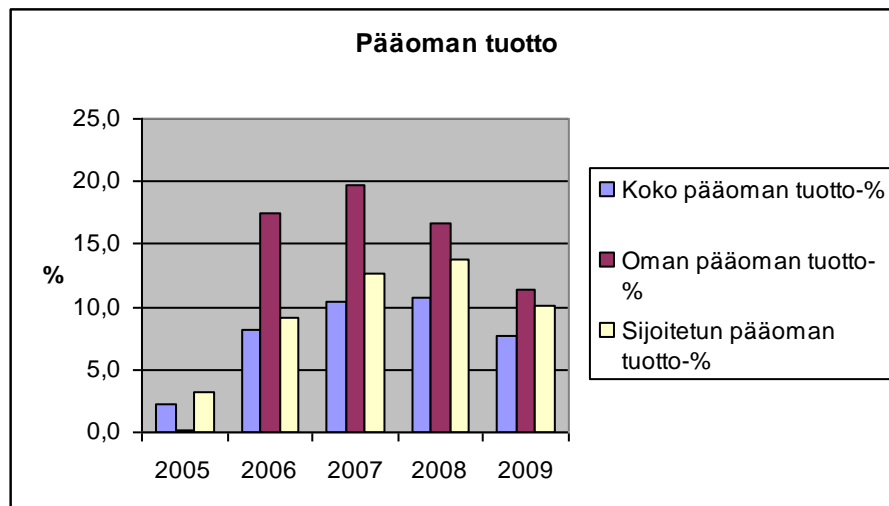
Kuvio 5. Jäteyhtiö Oy:n liike-tulos- ja nettotulosprosentti vuosina 2005 – 2009

Yrityksen nettotulos on ollut positiivinen vuosina 2005 – 2009, mikä tarkoittaa, että liiketoiminnasta saaduilla tuotoilla on saatu hoidettua rahoituskulut ja käyttöpääoman kasvun ja investointien omarahoitusosuudet (Knuutila ym. 2008, Liite 1, 4). Vuonna 2005 nettotulosprosentti oli huonoin, alle 1 %. Vuosina 2006 – 2009 nettotuloksen osuus vaihteli välillä 6,6 - 8,2 % liikevaihdosta kasvaen aina vuoteen 2008. Vuosi 2009 oli jälleen hieman huonompi liikevaihdon laskiessa.

Liike- ja nettotulosprosentteilla saadut arvot osoittavat, että Jäteyhtiö Oy:n kannattavuus on merkittävästi parantunut vuoden 2005 jälkeen.

4.3.2 Pääoman tuotto

Yrityksen kannattavuutta voidaan tutkia laskemalla erilaisia pääoman tuotto-prosentti – tunnuslukuja riippuen siitä, mistä tai kenen näkökulmasta asiaa tarkastellaan (Leppiniemi & Kykkänen 2009, 164). Kuviossa 6 on esitetty Jäteyhtiö Oy:n kokonaispääoman tuotto-prosentin, oma pääoman tuotto-prosentin sekä sijoitetun pääoman tuotto-prosentin tulokset vuosina 2005 – 2009.

Kuvio 6. Jäteyhtiö Oy:n pääoman tuottoprosentit vuosina 2005 – 2009

Kokonaispääoman tuottoprosentti on tunnusluku, joka mittaa yrityksen kykyä tuottaa voittoa kaikelle yritykseen sijoitetulle pääomalle. Yritysneuvottelukunnan (2009, 59) antamien ohjearvojen mukaisesti yli 10 %:n tulos on hyvä, 5-10 % on tyydyttävä tulos ja alle 5 % on huono tulos. Jäteyhtiö Oy:n kokonaispääoman tuottoprosentti oli vuonna 2005 vain 2,4 % eli huono. Vuonna 2006 tuottoprosentti oli 8,1 % ja vuonna 2009 7,5 %, joten molempina vuosina tulos oli tyydyttävä. Vuosina 2007 ja 2008 koko pääoman tuottoprosentti ylitti 10 % eli tulos oli kyseisinä vuosina hyvä.

Yritysneuvottelukunnan (2009, 59) sijoitetun pääoman tuottoprosentti -tunnusluku mittaa tuottoa, joka saadaan yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Salmen ja Rekola-Niemisen (2004, 114) esittämien ohjearvojen mukaisesti alle 5 % osoittaa huonoa, 5-15 % tyydyttävää ja yli 15 % hyvää sijoitetun pääoman tuottoa. Jäteyhtiö Oy:n tunnusluvun arvo oli vuonna 2005 alle 5 %, mikä tarkoittaa, että tulos oli huono. Vuosina 2006 – 2009 sijoitetun pääoman tuottoprosentti liikkui välillä 9,1 -13,8 % eli tulokset olivat tyydyttäviä.

Oman pääoman tuottoprosentti mittaa, miten yritys tekee tulosta omalle pääomalle eli huolehtii omistajien yritykseen sijoittamista pääomista. Salmen ja Rekola-Niemisen (2004, 116) esittämien ohjearvojen mukaan oman pääoman tuottoprosentin ollessa alle 10 %, tulos on huono, tulos 10 – 20 % on tyydyttävä ja yli 20 % osoittaa hyvää tulosta. Jäteyhtiö Oy:n tulos oli vuonna 2005 vain 0,02 %. eli erit-

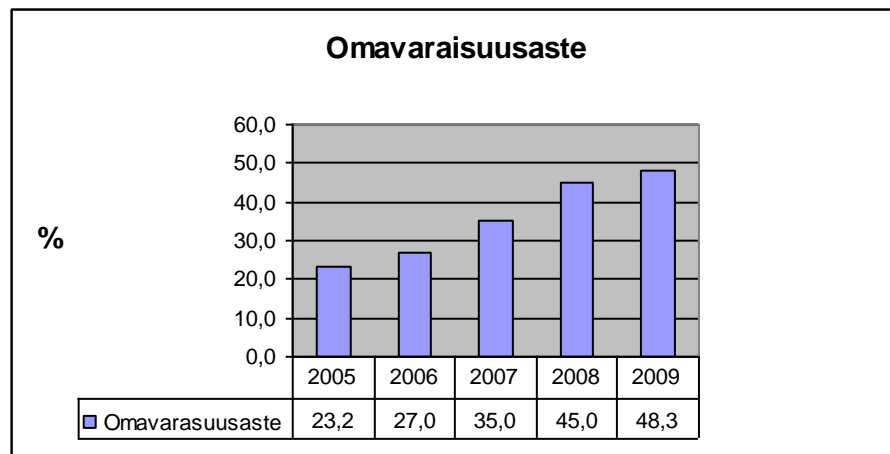
täin huono. Vuosina 2006 – 2009 päästiin yli 10 % oman pääoman tuotto prosentteihin, joten tuloksia voidaan pitää tyydyttävinä. Vuonna 2008 oman pääoman tuotto prosentti oli 19,7 %, mikä osoitti jo lähes hyvää tulosta.

4.4 Vakavaraisuus

Jäteyhtiö Oy:n vakavaraisuuden mittaamiseksi laskettiin tunnusluvut omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus, nettovelkaantumisaste ja korkojen hoitokate. Lasketut tunnusluvut vuosilta 2005 – 2009 on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Jäteyhtiö Oy:n vakavaraisuuden tunnusluvut vuosina 2005 – 2009

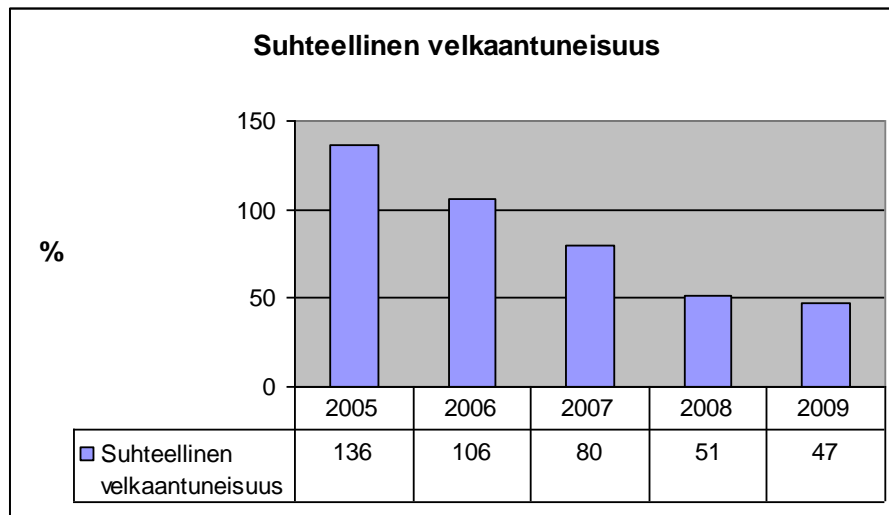
	2005	2006	2007	2008	2009
Omavaraisuusaste, %	23,2	27,0	35,0	45,0	48,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	136,4	105,8	79,7	50,7	47,1
Nettovelkaantumisaste	2,8	1,8	0,8	0,5	0,2
Korkojen hoitokate	0,9	3,6	4,6	5,8	14,6

Kuvio 7. Jäteyhtiö Oy:n omavaraisuusaste vuosina 2005 – 2009

Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 61- 62) mukaan omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappionsietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksistaan. Yrityksen omavaraisuusastetta pidetään hyvänä, kun se ylittää 40 % ja tyydyttävänä, kun se on 20 – 40 %. Jäteyhtiö Oy:n omavaraisuusaste on vuodesta 2005 alkaen noussut merkittävästi ollen vuonna 2005 vain noin 23 % ja vuonna 2009 jo yli

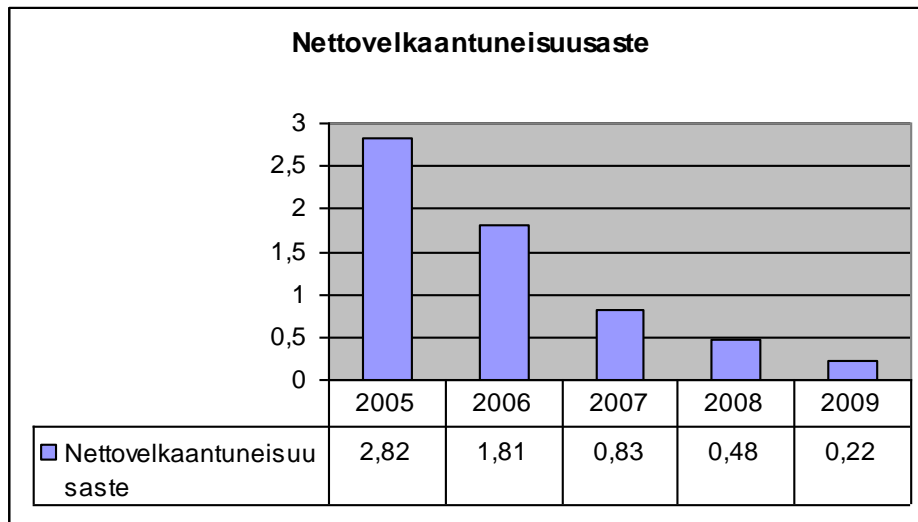
puolta enemmän eli noin 48 % (Kuvio 7). Tarkastelujaksolla yhtiön omavaraisuusaste voidaan pitää tyydyttävänä vuosina 2005 – 2007 ja hyvänä vuosina 2008 – 2009.

Kuvio 8. Jäteyhtiö Oy:n suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2005 – 2009

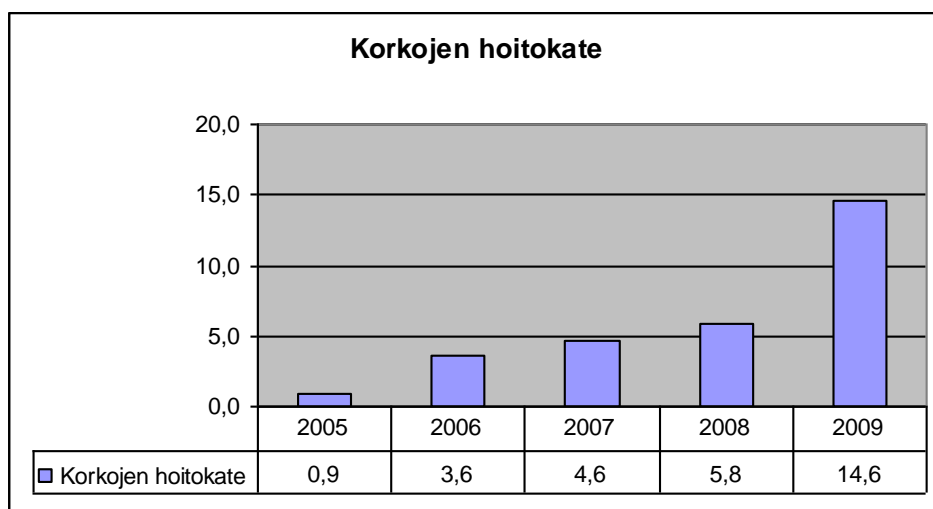
Jäteyhtiö Oy:n suhteellinen velkaantuneisuus oli vuonna 2005 jopa 136 %, mikä on erittäin huono tulos ja osoittaa yrityksen olevan velkainen (Kuvio 8). Vuonna 2006 suhteellinen velkaantuneisuus oli edelleen 106 % eli tulos oli huono. Vuoden 2005 jälkeen yhtiön suhteellinen velkaantuneisuus on kuitenkin vähentynyt tasaisesti. Vuonna 2009 suhteellinen velkaantuneisuusprosentti oli laskenut jo alle 50 %. Yritystutkimusneuvottelukunnan (2009, 62) määrittämien ohjearvojen mukaan suhteellinen velkaantuneisuus on tyydyttävä tuloksen ollessa 40 – 80 %. Alle 40 %:n arvot osoittavat hyvää tulosta. Jäteyhtiön suhteellista velkaantuneisuusastetta voidaan siten pitää tyydyttävänä vuosina 2007 – 2009.

Nettovelkaantumisaste (Nettgearing) mittaa myös yrityksen velkaantuneisuutta. Mikäli tunnusluvun arvo jää alle 1, tulos on hyvä ja yrityksen velkaantuneisuus ei ole liian suuri (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 63). Jäteyhtiön Oy:lle laskettujen arvojen mukaisesti, yhtiön nettovelkaantumisasteen arvo laski alle 1 vuonna 2007, minkä jälkeen se on laskenut vuosittain ollen vuonna 2009 enää 0,2. Tulos osoittaa, että yhtiön vakavaraisuus parani merkittävästi ajanjaksolla 2005 – 2009 nettovelkaantumisasteen pienentyessä. (Kuvio 9)

Kuvio 9. Jäteyhtiö Oy:n nettovelkaantuneisuusaste vuosina 2005 – 2009

Korkojen hoitokate – tunnusluku kuvaa yrityksen kykyä hoitaa vuosittaisella liikevoitolla lainojen korkokuluja. Saatujen tulosten perusteella Jäteyhtiö Oy:n korkojen hoitokatteen arvot ovat kasvaneet vuoden 2005 tuloksesta 0,9 arvoon 14,6 vuonna 2009 (Kuvio 10). Yhtiön vakavaraisuus on tämänkin tunnusluvun mukaan lisääntynyt tarkasteluajana vuosittain. Tunnusluvun perusteella yhtiö selviäminen lainojen korkojen maksuista ja muista hoitokuluista on parantunut erittäin paljon viiden vuoden aikana.

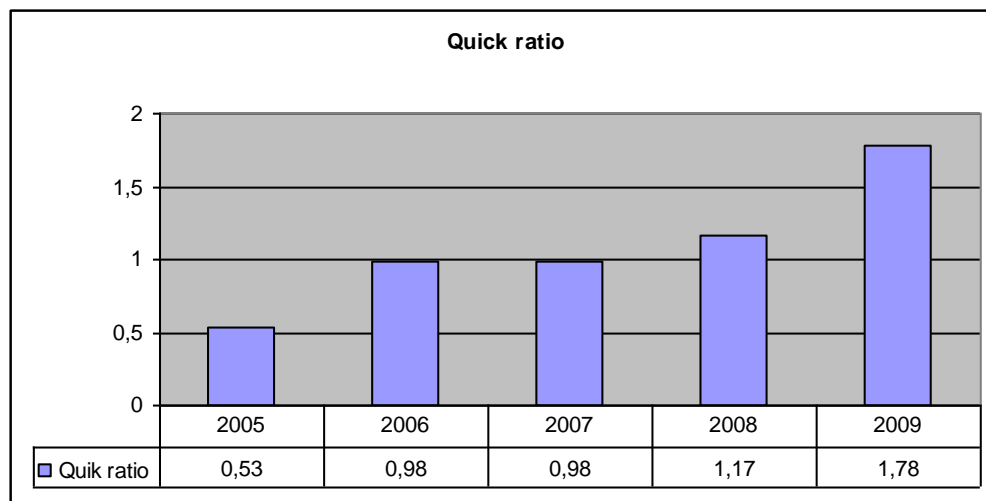

Kuvio 10. Jäteyhtiö Oy:n korkojen hoitokate vuosina 2005 – 2009

4.5 Maksuvalmius ja rahoituksen riittävyys

Jäteyhtiö Oy:n maksuvalmiuden tunnuslukuina laskettiin vain Quick ratio ja nettokäyttöpääomaprosentti. Yhtiö ei valmista mitään, joten sillä ei ole vaihtomaisuutta, joka liittyy olennaisesti Current ratio – tunnusluvun laskemiseen. Yhtiön nettokäyttöpääoma koostuu rahoitusomaisuudesta, josta vähennetään lyhytaikainen vieras pääoma.

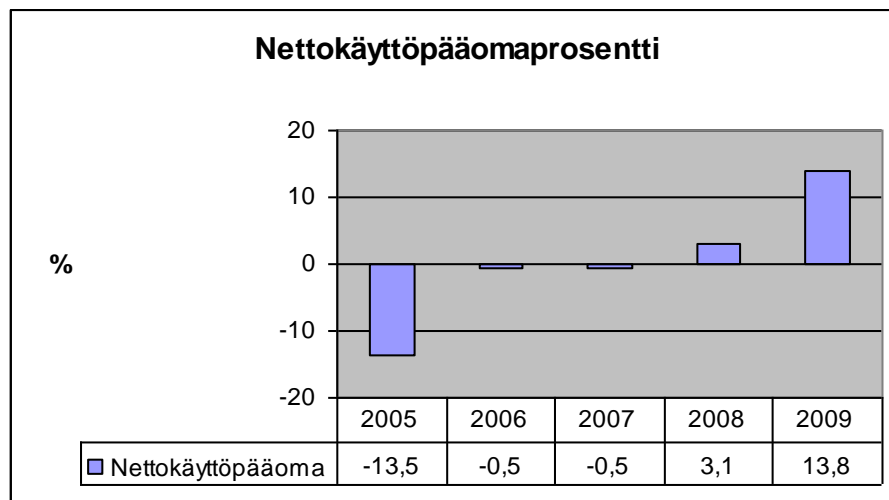
Quick ratio – tunnusluku mittaa sitä, kuinka hyvin yritys selviää lyhytaikaisista veloista rahoitusomaisuuden avulla. Rahoitusomaisuutena pidetään lyhytaikaisia saamia, pankkitilillä sekä kassassa olevia varoja ja rahoituspapereita. (Yritysneuvottelukunta 2009, 65 – 66.)

Kuvio 11. Jäteyhtiö Oy:n Quick ratio – tunnusluvun arvo vuosina 2005 – 2009

Kun tunnusluvun arvo ylittää arvon yksi, on yrityksellä rahoitusomaisuutta enemmän kuin lyhytaikaista vierasta pääomaa ja yrityksen maksukyky on kunnossa ja yritys pystyy hoitamaan erääntyvät laskut ajallaan. Jäteyhtiö Oy:lle vuosi 2005 oli heikoin Quick ratio – tunnusluvun saadessa tuloksen 0,53. Vuonna 2005 yhtiön maksukyky eli likviditeetti oli lähes heikko lyhytaikaisten velkojen hoitoon. Vuosina 2006 ja 2007 tulos jäi edelleen alle 1, mutta yhtiön maksukyky oli noussut kuitenkin selkeästi jo tyydyttävälle tasolle. Vuosina 2008 ja 2009 yhtiön maksuvalmius parani edelleen. Quick ratio oli vuonna 2008 jo 1,17 ja vuonna 2009 se kasvoi arvoon 1,78, mikä kertoo yhtiön hyvästä maksuvalmiudesta. (Kuvio 11)

Jäteyhtiö Oy:n maksuvalmiutta arvioitiin myös laskemalla nettokäyttöpääomapro-sentti. Kuviossa 12 esitetyn mukaisesti tunnusluvun arvo oli negatiivinen vuosina 2005 – 2007. Negatiivinen tulos osoittaa, että kyseisinä vuosina nettokäyttöpää-oma on ollut negatiivinen. Toisin sanoen yhtiön lyhytaikaiset velat ovat olleet suu-rempia kuin rahoitusomaisuus. Vuosina 2008 ja 2009 nettokäyttöpääomapro-senttin arvot olivat positiivisia. Vuonna 2008 saatiin tulokseksi 3,1 % ja vuonna 2009 arvo oli jo 13,8 %. Tulos osoittaa yhtiön maksukyvyn selvää paranemista tarkastelujak-son viimeisenä kahtena vuotena eli vuosin 2008 ja 2009.

Kuvio 12. Jäteyhtiö Oy:n nettokäyttöpääomapro-sentti vuosina 2005 – 2009

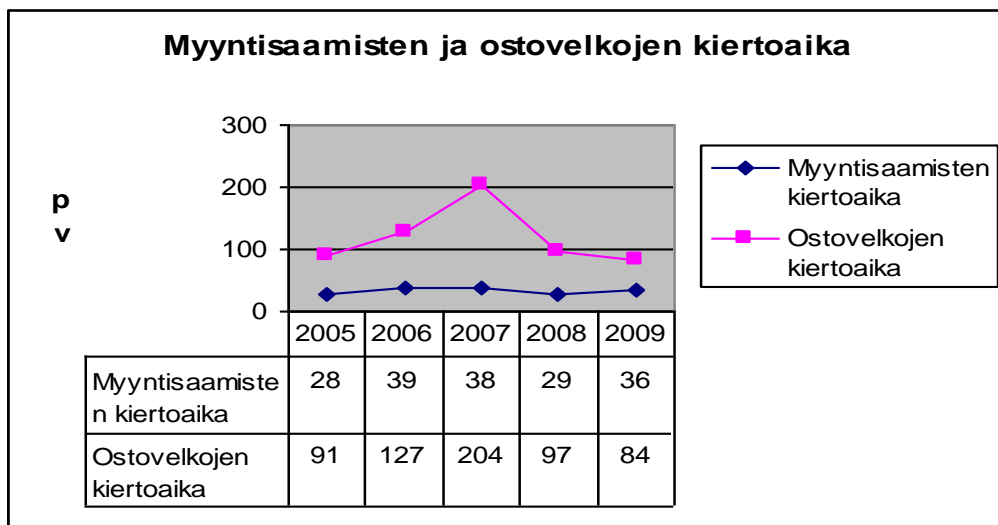
4.6 Tehokkuus

Jäteyhtiö Oy:n tehokkuutta mitattiin myyntisaamisten- ja ostovelkojen kiertoajoilla. Tulokset on esitetty kuviossa 13. Yhtiön myyntisaamisten kiertoaika vaihteli vuosien 2005 – 2009 aikana 28 - 36 päivän välillä. Keskimääräinen myyntisaamisten kiertoaika oli 34 päivää. Ostovelkojen maksamisen kiertoaika vaihteli puolestaan tarkasteluvuosina 84 päivästä 204 päivään ja keskimääräinen kiertoaika oli 121 päivää.

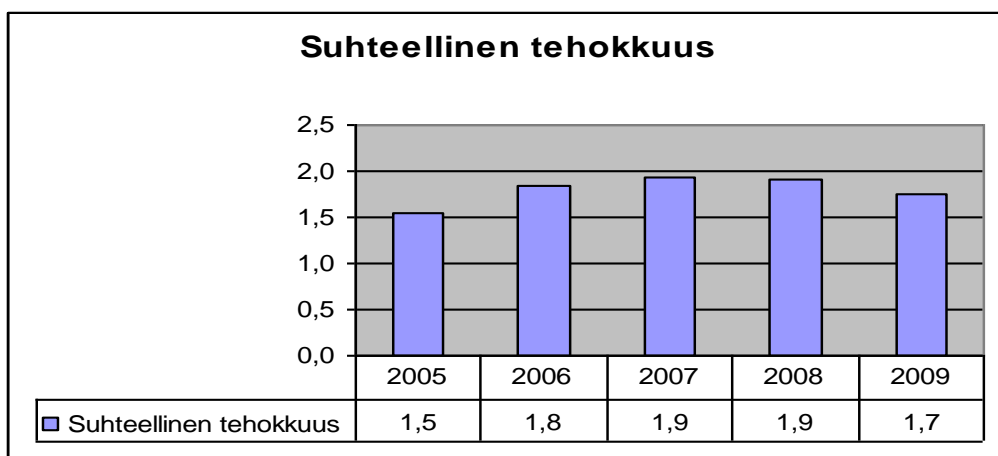
Jäteyhtiö Oy:n myyntisaamisten kiertoaika on selkeästi nopeampi kuin ostovelkojen kiertoaika. Yrityksen maksuvalmiuden kannalta on parempi mitä lyhyempi myyntisaamisten kiertoaika on. Myyntisaamisten kiertoajat voivat olla todellisuudessa saatuja tuloksia lyhyempiä, mikäli myyntisaamisiin liittyy sellaisia eriä, jotka

eivät ole liikevaihtoa kuten arvolisäveroa, kuljetuksia tai omaisuuden myyntituloja (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 64).

Jäteyhtiö Oy:n ostovelkojen kiertoaajat vaikuttavat kohtuuttoman pitkiltä. Tulokseen voi vaikuttaa mm. se, että ostovelkoihin sisältyy mahdollisesti yhtiön investointeihin liittyviä ostovelkoja (Kallunki ja Kytönen 2007, 90). Ostovelkojen tulisi sisältää vain aine- tai tarvikeostoja. Asian tarkistaminen ei ollut mahdollista tilinpäätösanalyysiä tehdessä, koska käytössä ei ollut tase-erittelyjä.

Kuvio 13. Jäteyhtiö Oy:n myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaajat vuosina 2005 – 2009

Kuvio 14. Jäteyhtiön suhteellinen tehokkuus vuosina 2005 – 2009

Jäteyhtiö Oy:n suhteellinen tehokkuus saadaan, kun liikevaihto vähennettynä jäteverolla suhteutetaan henkilöstömenojen ja ulkopuolisista palveluista syntyneiden kulujen yhteissummaan. Mitä suurempi on suhdeluvun arvo, sitä vähemmällä resursseilla yrityksen liikevaihto toteutunut. Jäteyhtiön suhteellinen tehokkuus vaihteli vuosina 2005 - 2009 välillä 1,5 – 1,9, joten vaihtelu ei ollut kovin suurta (Kuvio 14). Selkeästi huonoin tulos oli vuonna 2005, jolloin oli heikoin liikevaihto, mutta myös pienimmät henkilöstökulut ja ulkopuolisten palvelujen käyttökulut. Vuoden 2005 jälkeen yhtiön henkilökustannukset kuten myös ulkopuolisten palveluiden kustannukset ovat kasvaneet tasaisesti. Liikevaihdon kasvaminen on kuitenkin parantanut yhtiön suhteellista tehokkuutta. Liikevaihdon muutokset vaikuttivat siten eniten vuosina 2005 – 2009 Jäteyhtiö Oy:n suhteelliseen tehokkuuteen

4.7 Johtopäätökset

Jäteyhtiö Oy:n toiminta on liikevaihdon perusteella kasvanut huomattavasti vuosien 2005 – 2009 aikana. Liikevaihtoa kasvatti mm. vuonna 2007 yhtiöön liittyneet kaksi uutta kuntaa, mikä lisäsi loppusijoitettavien ja käsiteltävien jätteiden määrää. Teollisuudesta tuleva jäte on myös merkittävä yhtiön tulon lähde, jonka vuosittainen vaihtelu voi vaikuttaa paljon yhtiön liikevaihtoon. Vuonna 2009 liikevaihdon alenemiseen on todennäköisesti vaikuttanut valtakunnallinen talouden taantuminen, jolloin alueellisen teollisuuden tuotanto myös pieneni, mikä taas vaikutti syntyvien jätteiden määrään. Ekomaksuista saatava tulo pysyy vuosittain melko vakiona, koska se on sidottu yhtiön alueella olevien kiinteistöjen määrään. Ekomaksun korotukset lisäävät yhtiön tuloja ja liikevaihtoa. Muulla toiminnalla kuten metalliromun myynnillä ei ole ollut suurta vaikutusta yhtiön tuloihin.

Valtiolle maksettava jätevero sisältyy Jäteyhtiö Oy:n liikevaihtoon. Se kasvattaa liikevaihtoa, mutta on läpikulkuera. Veroa ei makseta ns. hyötyjätteiden käsittelystä. Veron suhteellinen osuus liikevaihdosta kasvaa ns. kaatopaikkajättemäärän kasvaessa. Vuosina 2005 – 2009 jäteveron määrä liikevaihdosta vaihteli välillä 16 – 21 %. Keskimäärin jäteveron osuus liikevaihdosta oli lähes viidennes. Jäteveron osuutta liikevaihdosta voidaan pitää suhteellisen merkittävänä.

Poistojen osuus liikevaihdosta on pienentynyt parilla prosentilla liikevaihdon kasvua vuosina 2005 – 2009. Liikevaihto/taseen loppusumma – tunnusluvun mukaan Jäteyhtiö Oy:n investointiaste on laskenut vähitellen vuoden 2005 jälkeen. Toisin sanoen yhtiö ei ole tehnyt tarkastellun viiden vuoden aikana merkittäviä investointeja. Liikevaihdon kasvaminen ja investointiasteen väheneminen on kasvattanut Jäteyhtiö Oy:n vuosittaista tulosta.

Vuodesta 2006 lähtien Jäteyhtiö Oy on alkanut varautua jätteiden loppusijoituspaikan jälkitöihin. Pakollisten varausten määrä on kasvanut vuodesta 2006 lähtien ja varaus on lisääntynyt noin 5 % vuosittain ollen vuonna 2009 jo 20 % liikevaihdon määrästä. Pakollisen varauksen määrä kertoo yrityksen merkittävästä vastuustaan jätteen ja sen ympäristön kunnostamiseksi, kun jätteitä ei enää voida loppusijoittaa alueelle.

Jäteyhtiö Oy:n toiminta on ollut kannattavaa vuosien 2005 – 2009 aikana. Kuntien omistaman Jäteyhtiö Oy:n ensisijaisena tavoitteena ei ole varsinaisesti tuottaa voittoa omistajilleen kuten yleensä osakeyhtiöissä. Tavoitteena on järjestää ja hoitaa omistajakuntien jätehuolto itsenäisesti siten, että jätteiden käsittelystä syntyvät tulot kattavat yrityksen toimintaan liittyvät menot. Yhtiön toiminnan tulee olla siten kannattavaa.

Kannattavuutta mittaavien tunnuslukujen perusteella yhtiön toiminta oli vähiten kannattavaa vuonna 2005. Liiketulos oli huono ja yhtiön nettotulos verojen ja rahoituskulujen jälkeen jäi hieman positiiviseksi ollen reilusti alle yhden prosentin liikevaihdosta. Pääoman tuoton suhteen vuoden 2005 tulos oli huono mitattuna koko pääoman tuotto prosentilla, oman pääoman tuotto prosentilla ja sijoitetun pääoman tuotto prosentilla.

Yhtiön tulos kasvoi vuosien 2006 – 2008 aikana merkittävästi, mutta laski jälleen vuonna 2009 jonkin verran. Liiketulos- ja nettotulosprosentin perusteella yritys selviytyi liiketoimintaan kuuluvista menoista hyvin tai vähintään tyydyttävästi. Oman ja sijoitetun pääoman tuotto prosentien mukaisesti tulos oli tyydyttävä ja koko pääoman tuotto prosentien osalta jopa hyvä vuosina 2007 ja 2008. Jäteyhtiön Oy:n toi-

minta oli melko vakiintunutta tarkastelujaksolla ja yhtiön toiminta ylsi tarkasteluajana kuntien omistamana yhtiönä riittävän kannattavaksi.

Jäteyhtiö Oy:n vakavaraisuus parantui merkittävästi vuoden 2005 jälkeen. Yhtiön omavaraisuusaste kasvoi vuosien 2005 – 2009 aikana yli puolella. Vuonna 2005 omavaraisuusaste oli vain 23 % kun vuonna 2009 se oli jo 48 %, mitä voidaan pitää hyvänä tuloksena. Vastaavasti suhteellinen velkaantuneisuus laski tarkastelujakson aikana. Vielä vuonna 2005 suhteellinen velkaantumisaste oli 136 %, kun vuonna 2009 se oli enää 47 %, mitä voidaan pitää tyydyttävä tuloksena yleisiin ohjearvoihin verrattuna. Vakavaraisuuden paranemista kuvaa myös hyvin se, että yhtiön nettovelkaantumisaste laski alle yhden jo vuonna 2007 ja pienentyi edelleen vuoteen 2009 saakka. Jäteyhtiö Oy:n vakavaraisuusasteen noustessa korkojen hoitokate –tunnusluvun arvot myös vastaavasti parantuivat vuodesta 2005 lähtien. Yhtiön vieraan pääoman osuus on laskenut huomattavasti vuosittain ja samalla myös maksettavan korkojen määrä vähentynyt. Kun yhtiön tulos ja vakavaraisuus parantuivat, myös vieraan pääoman kustannuksista selviytyminen parantui.

Yhtiön maksuvalmiutta mitattiin Quick ratio – tunnusluvulla ja nettokäyttöpääomaprozentilla. Quick ratio – tunnusluvun mukaan yhtiön maksuvalmius oli lähes huono vuonna 2005, tyydyttävä vuosina 2006 – 2007 ja hyvä vuosina 2008 – 2009. Nettokäyttöpääomaprosentin tulos oli puolestaan negatiivinen vuosina 2005 – 2007 ja vuosina 2008 – 2009 selkeästi positiivinen. Yhtiön liikevaihto oli huono vuonna 2005. Vuoden 2005 taseessa lyhytaikaisia saamisia oli vähän suhteessa lyhytaikaisiin lainoihin. Vuoden 2005 jälkeen yhtiö talous lähti kasvuun, mikä näkyy taseiden rahoitusomaisuuden vähittäisenä kasvuna ja lyhytaikaisen vieraan pääoman pienentymisenä, mikä vaikutti myönteisesti yhtiön maksuvalmiuden kehittymiseen vuoden 2005 jälkeen.

Negatiivinen nettokäyttöpääomaprosentin tulos johtui vuosina 2005 – 2007 negatiivisesta nettopääomasta eli yhtiön lyhytaikaiset velat olivat suuremmat kuin rahoitusomaisuus. Tämä tarkoitti myös sitä, että yhtiö rahoitti kyseisinä vuosina investointejaan pysyviin vastaaviin lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. Niskasen ja Niskasen (2003, 67) mukaan kyseistä toimintaa voidaan pitää riskialttiina, mutta on mahdollista yrityksille, jotka voivat luottaa saavansa lyhytaikaista rahoitusta. Tilan-

ne oli Jäteyhtiö Oy:llä tältä osin hallinnassa, koska kuntien omistama yhtiö voi luottaa aina saavansa lainaa kaikissa tilanteissa.

Jäteyhtiön tehokkuutta mitattiin mm. myyntisaatavien ja ostovelkojen kiertoajalla sekä jäteyhtiöille soveltuvalla suhteellisella tehokkuudella. Jäteyhtiö Oy:n tehokkuuden mittarina myyntisaatavien ja ostovelkojen kiertoajat ovat huonoja. Myyntisaatavien kiertoaikojen tulosten luotettavuutta heikentää mm. se, että yhtiön myyntisaamiset ovat lähinnä jätteen käsittelymaksuja ja ns. ekomaksuja, jotka sisältävät arvolisäveroa. Todellisuudessa myyntisaatavien kiertoajat ovat todennäköisesti saatuja tuloksia lyhyempiä. Tulosten perusteella Jäteyhtiö Oy:n vuosien 2005 – 2009 myyntisaamisten keskimääräiseksi kiertoajaksi saatiin 34 päivää.

Jäteyhtiö Oy:n ostovelkojen kiertoaikojen tulokset olivat myös melko epäluotettavia. Keskimääräiseksi ostovelkojen kiertoajaksi saatiin 121 päivää vuosien 2005 – 2009 aikana. Todellisuudessa ostovelkojen kiertoajat olivat todennäköisesti paljon lyhyempiä. Oletettavasti Jäteyhtiö Oy:n taseen ostovelkoissa on liiketoiminnan muita menoja kuin aine- ja tarvikeostoja mm. investointimenoihin liittyviä laskuja, mikä vääristää tulosta. Koska käytössä ei ollut tase-erittelyjä, asiaa ei pystytty tarkistamaan. Toisaalta yhtiö on voinut ainakin osittain tietoisesti viivästyttää sellaisten laskujen maksamista urakoitsijoille ja muille, joilta yhtiöllä on ollut myös saamisia.

Jäteyhtiö Oy:ssä työskenteli vuonna 2005 – 2008 keskimäärin 3,5 henkilöä ja vuonna 2009 keskimäärin 4 henkilöä. Vähäisestä henkilömäärästä johtuen käytetään paljon ostopalveluja. Yhtiön suhteellinen tehokkuus vaihteli viiden vuoden tarkasteluaikana välillä 1,5 – 1,9. Tulosta voitaneen arvioida niin, että henkilöresursseihin nähden yhtiö toimi melko tehokkaasti. Yhtiön henkilöstön määrää ei voitane enää vähentää. Mikäli tehokkuutta halutaan parantaa, tulee pystyä nostamaan joko liikevaihtoa tai ulkoisten palvelujen kilpailuttamisella saada aikaan mahdollisia kustannussäästöjä.

5 YHTEENVETO

Jäteyhtiö Oy on suhteellisen pieni kuntien omistama jäteyhtiö verrattuna Suomen muihin vastaaviin saman toimialan yhtiöihin. Yhtiön tavoitteena on huolehtia omistajakuntien lakisääteisistä jätteiden kuljetukseen ja käsittelyyn liittyvistä tehtävistä. Yhtiön tavoitteena ei ole maksimoida omistajien saamaa voittoa. Yhtiön ei jaa omistajilleen osinkoa. Yhtiön toiminnan tulee kuitenkin olla kannattavaa, jotta syntyvät kulut katetaan liiketoiminnan tuloilla. Lisäksi yhtiön tulee pystyä kehittämään toimintaansa alalla tapahtuvien muutosten mukana ja pystyä vastaamaan lakisääteisiin velvoitteisiin. Tavoitteena on toimia mahdollisimman kustannustehokkaasti ja pitää toimintaan liittyvät kustannukset sellaisina, että asiakkaiden eli kuntien asukkaiden maksamat jätemaksut pysyisivät kohtuullisina.

Tilinpäätösanalyysin perusteella Jäteyhtiö Oy oli vuoden 2009 lopussa kuntien omistamana yhtiönä riittävän kannattava, vakavarainen ja maksukyinen yhtiö. Vuonna 2010 toiminta pysyi vastaavalla tasolla. Toimitusjohtajan antaman selvityksen mukaan (Korkea-aho 2011) vuosi 2010 oli taloudellisesti yhtiölle hieman parempi vuosi kuin vuosi 2009. Liikevaihto lisääntyi erityisesti johtuen jätteenkäsittelyasemalle tuodun teollisuusjättemäärän kasvusta ja metalli- ja lyijyjätteiden myynnin kasvamisesta, mikä kertoo puolestaan yritystoiminnan elpymisestä. Muutoin liiketoiminnassa ei tapahtunut vuonna 2010 merkittäviä muutoksia.

Jäteyhtiö Oy:n toiminta muuttuu oleellisesti vuoden 2012 jälkeen, kun kaikki kiinteistöjen talousjätteet tullaan toimittamaan poltettavaksi uuteen polttolaitokseen, jonka osakkaana Jäteyhtiö Oy myös on. Vuoden 2012 jälkeen yhtiön jätteenkäsittelyasemalle ei enää loppusijoiteta talousjätteitä. Talousjätteiden osalta yhtiö tulee vastaamaan jätteiden keräilystä, välivarastoinnista ja kuljetuksesta poltettavaksi. Talousjätteiden polttamisen lisäksi vuoden 2011 aikana mahdollisesti voimaan tulevat jätelain uudistukset vaikuttavat Jäteyhtiö Oy:n toimintatapoihin ja antavat uusia haasteita sen taloushallinnolle.

LÄHTEET

A 30.12.1997/1339. Kirjanpitoasetus.

Ahti, A., Koivikko, A., Tuominen, J., Vesanen, T., Ylipiha, R. & Perälä, S., Kaukinen, E. 2000. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kallunki, J. & Kytönen, E. 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kinnunen J., Laitinen E. K., Laitinen T., Leppiniemi J. & Puttonen V. Mitä on yrityksen taloushallinto? 2006. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Martikainen, T. & Virtanen, K. 2000. Yrityksen taloushallinnon perusteet. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Puttonen, V. & Virtanen, K. 2002. Tietoa yrityksen taloudesta. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki.

Kirjanpitolautakunta. 9.11.1999. Yleisohje rahoituslaskelman laatimiseksi. [Verkkopublication]. Kauppa- ja teollisuusministeriö. [Viitattu 30.1.2011]. Saatavana: [http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/0/8C9AB27C6968CA6C4225682600394819/\\$FILE/rahlask.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/0/8C9AB27C6968CA6C4225682600394819/$FILE/rahlask.pdf)

Kirjanpitolautakunta. 12.6.2006. Yleisohje laskennallisista verovelvoista ja -saamisista. [Verkkosivu]. Helsinki. Edilex. [Viitattu 8.4.2011]. Saatavana: <http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/>

Korkea-aho, M. 2011. Toimitusjohtaja. Jäteyhtiö Oy. Haastattelu. 18.3.2011.

Ikäheimo, S., Lounasmeri, S. & Walden, R. 2005. Yrityksen laskentatoimi. Juva. WS Bookwell Oy.

Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2009. Laskentatoimi. Helsinki. Edita Prima Oy.

Knuutila, H., Syyrakki, S., Nummela, E., Helen, R. & Tyni, T. 2008. Jätelaitosten raportointi ja tunnusluvut. [Verkkopublication]. Helsinki. Valopaino FCG-talo. [Viitattu 13.4.2011] Saatavana: http://www.jly.fi/jlrap2_loppuraportti.pdf

Laitinen, E. K. 2002. Strateginen tilinpäätösanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

- Laitinen, E. K. & Luotonen, E. 1996. Mitä tilinpäätös kertoo? Oy. Vantaa. Tumma-
vuoren Kirjapaino Oy.
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2009. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkin-
ta. Juva. WS Bookwell Oy.
- Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. Tilinpäätöksen tulkinta. 1997. Porvoo. WSOY:n
graafiset laitokset.
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki. Edita.
- Pörssisäätiö. 31.1.2005. IFRS-opas – miten tilinpäätös muuttuu. [Verkkosivu]. Hel-
sinki. [Viitattu 15.3.2011]. Saatavana: [http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/ifrs-
opas-miten-tilinpaatos-muuttuu](http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/ifrs-opas-miten-tilinpaatos-muuttuu)
- Salmi, I. 2006. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki. Edita Prima Oy.
- Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta.
Helsinki. Edita Prima Oy.
- Taloushallintoliitto.2009.Kirjanpidon ABC. [Verkkosivu]. Helsinki.[Viitattu 9.3.2011].
Saatavana: http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/
- Tomperi, S. 2007. Kehittyvä Kirjanpito. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Tomperi, S. & Keskinen, V. 2007. Yrityksen taloushallinto. Helsinki. Edita Prima
Oy.
- Viitala R. & Jylhä E. 2008. Liiketoimintaosaaminen. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Yritystutkimusneuvottelukunta ry. 2006. IFRS - Tilinpäätöksen keskeiset periaat-
teet. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 15.3.2011]. Saatavana:
<http://www.yritystutkimusneuvottelukunta.fi/?file=27>
- Yritystutkimusneuvottelukunta 2009. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 8.korj.
p. Tampere. Esa Print Oy.

LIITTEET

LIITE 1. Jäteyhtiö Oy:n oikaistu tuloslaskelma vuosina 2005 – 2009.

OIKAISTU TULOSLASKELMA	1.1.2005- 31.12.2005	1.1.2006- 31.12.2006	1.1.2007- 31.12.2007	1.1.2008- 31.12.2008	1.1.2009- 31.12.2009
LIKEVAIHTO	817 890	978 521	1 143 770	1 232 408	1 164 710
Liiketoiminnan muut tuotot	5 346	5 364	1 180	86	2 300
LIKETOIMINNAN TUOTO YHTEENSÄ	823 236	983 885	1 144 950	1 232 494	1 167 010
Aine - ja tarvikekäyttö	-238	-407	0	-1 343	-1 718
Ulkopuoliset palvelut	-312 679	-293 148	-330 125	-375 788	-392 916
Henkilöstökulut	-116 511	-136 865	-141 740	-153 250	-170 448
Liiketoiminnan muut kulut	-237 066	-309 421	-380 497	-388 904	-341 862
Valmisteveraston lisäys/vähennys					
KÄYTTÖKATE	156 742	244 044	292 588	313 210	260 065
Suunnitelman mukaiset poistot	-125 156	-126 493	-141 202	-158 475	-149 018
LIIKETULOS	31 586	117 552	151 386	154 735	111 047
Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista	3 152	2 850	8 116	7 539	2 170
Muut korko -ja rahoitustuotot	0	0	0	0	0
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-33 629	-33 080	-32 974	-26 697	-7 629
Välittömät verot	-339	-22 791	-32 904	-35 320	-27 513
NETTOTULOS	769	64 531	93 623	100 257	78 075
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	0	0	0	0	0
KOKONAISTULOS	769	64 531	93 623	100 257	78 075
Poistoeron lisäys/vähennys	0	0	0	0	0
Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	0	0	0	0	0
Käyvän arvon muutokset	0	0	0	0	0
Muut tuloksen oikaisut	0	0	0	0	0
TILIKAUDEN TULOS	769	64 531	93 623	100 257	78 075

LIITE 1. Jäteyhtiö Oy:n oikaistu tase vuosina 2005 – 2009.

OIKAISTU TASE	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Vastaavaa					
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Kehittämismenot	0	0	0	0	0
Liikearvo	0	0	0	0	0
Muut aineettomat hyödykkeet	0	5 667	5 833	1 500	0
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	0	5 667	5833,32	1499,98	0
Maa- ja vesialueet	64 737	64 737	64 737	64 737	64 737
Rakennukset ja rakennelmat	106 023	120 931	114 461	109 183	103 007
Koneet ja kalusto	75 790	70 355	143 437	159 136	131 323
Muut aineelliset hyödykkeet	1 079 015	973 284	890 689	796 100	728 319
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	1 325 565	1 229 307	1 213 324	1 129 156	1 027 386
Sisäiset osakkeet ja osuudet	0	0	0	0	0
Muut osakkeet ja osuudet	639	639	639	56 652	112 665
Sisäiset saamiset	0	0	0	0	0
Muut saamiset ja sijoitukset	0	0	0	0	0
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yhteensä	639	639	639	56 652	112 665
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Aineet ja tarvikkeet	0	0	0	0	0
Keskeneräiset tuotteet	0	0	0	0	0
Valmiit tuotteet	0	0	0	0	0
Muu vaihto-omaisuus	0	0	0	0	0
Vaihto-omaisuus yhteensä	0	0	0	0	0
Myyntisamiset	63 602	104 912	120 532	99 607	115 453
Sisäiset myyntisaamiset	0	0	0	0	0
Muut sisäiset saamiset	0	0	0	0	0
Muut saamiset	12 737	1 655	11 379	3 020	7 252
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	76 339	106 567	131 911	102 627	122 705
Rahat ja rahoitusarvopaperit	50 773	144 789	219 689	154 675	243 684
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	127 112	251 357	351 600	257 302	366 389
Vastaavaa yhteensä	1 453 316	1 486 970	1 571 396	1 444 610	1 506 441

OIKAISTU TASE	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Vastattavaa					
OMA PÄÄOMA					
Osake- tai muu peruspääoma	210 235	210 235	215 000	215 000	215 000
Ylikurssi- ja arvonorotusrahasto	0	0	54 400	54 400	54 400
Käyvän arvon rahasto	0	0	0	0	0
Muut rahastot	0	0	0	0	0
Kertyneet voittovarot	126 452	127 222	186 987	280 610	380 867
Tilikauden tulos	769	64 531	93 623	100 257	78 075
Pääomalainat	0	0	0	0	0
Taseen oman pääoma yhteensä	337 457	401 987	550 010	650 267	728 342
Poistoero	0	0	0	0	0
Vapaaehtoiset varaukset	0	0	0	0	0
Poistoerot ja varaukset yhteensä	0	0	0	0	0
Oman pääoman oikaisut	0	0	0	0	0
Oikaistu oma pääoma yhteensä	337 457	401 987	550 010	650 267	728 342
VIERAS PÄÄOMA					
Pääomalainat	0	0	0	0	0
Lainat rahoituslaitoksilta	878 310	778 370	553 856	404 897	342 606
Eläkelainat	0	0	0	0	0
Saadut ennakot	0	0	0	0	0
Sisäiset velat	0	0	0	0	0
Muut pitkäaikaiset velat	0	0	0	0	0
Pitkäaikainen vieras	0	0	0	0	0
pääoma yhteensä	878 310	778 370	553 856	404 897	342 606
Laskennallinen verovelka	0	0	0	0	0
Pakolliset varaukset	0	50 000	110 000	170 000	230 000
Leasingvastuukanta	0	0	0	0	0
Korolliset lyhytaikaiset velat	124 585	93 403	124 514	62 292	62 292
Saadut ennakot	0	0	0	0	0
Ostovelat	78 100	102 323	184 736	100 227	91 242
Sisäiset ostovelat	0	0	0	0	0
Muut sisäiset korolliset velat	0	0	0	0	0
Muut sisäiset korottomat velat	0	0	0	0	0
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	34 864	60 887	48 281	56 927	51 960
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	237 549	256 613	357 531	219 446	205 493
Oikaistu vieras pääoma yhteensä	1 115 860	1 034 982	911 387	624 343	548 099
Vastattavaa yhteensä	1 453 316	1 486 970	1 571 397	1 444 610	1 506 441